

Homilet.
Lat.
Pr.

[Dispositiones homileticae]
1683.

Geselius, Johs. I. a.

In textus poenitentiales...
1683. VAR. B

Åbo 1683.

81_00810

1098

Hamilet.
Lat.
Dx.

Geselius, Joh. d. a.

4n. Textus penitentialis,
quatuor dierum solemnum
precum anni 1683.

[Åbo 1683]

IN TEXTUS POENITENTIALES,
 Quatuor dierum solemnium precum
 ANNI 1683.

BREVES DISPOSITIONES HOMILETICÆ.

Die I. (a. d. 27. April.)

CONCIO I.

Parasceve, Hiob. 10: v. 15. devota agnitione miseræ suæ, sic se coram Deo humiliat afflictissimus Hiobus, Jac. 5: 10, 11. miserissimum se fore novit, si impius esset, Psalm. 5: 4, 6. Esai. 57: 20. 21. Ac etiamsi ait *essem justus*, h. e. a gravioribus immunis peccatis, 1. Cor. 4: 4. tamen inter miseros numerandus, dum non ausus attollere caput, hoc est, spem ullam concipere, Hiob. 11: 15. & 22. 26. Luc. 21: 28. ut coram tuo iudicio plane innocens sim, Ps. 143. v. 2. quia plenus sum ignominia, Hiob. 7: 5. 6. Quid ergo? *Och seer* /c. Hebr. vide itaque tu afflictionem meam. Tu O Deus miserere mei, Psal. 51: 3. Quisque itaque nostrum, humili ac confessione se coram Deo sistat, poeniteat nos impietatis nostræ, veram sectemur justitiam, agnoscamus miseriam nostram, & benignum Dei imploremus intuitum, Psalm. 9: 14. & 25: 16. 18. &c.

TEXTUS Psalm. 102: v. 1, 2. *præmissio titulo.*

Exod. Obadia, v. 12. Est sermo increpatorius contra Idumæos, quod intulrarint Judæis, v. 10, 11. fratribus suis, Num. 20: 14. Jacob enim & Edom erant gemelli, Genes. 25: 24-26. & 36: 1. fuisse autem Israelitas sub gravissimis afflictionibus, docent libri historici Vet Test. & Propheta hic, dum vocat *Alendes-Jammers* / *Angests tijdh*. Peccarunt autem Idumæi, quod dum sub gravissimis plagis gemebant Israelitæ, tunc illi *sāgo sin lust* / *ibid.* v. 13. Psalm. 69. 28. *gladde siah* / animo perversissimo, de quo itidem, Psal. 137: 7. *talte stoer Ord* / os suum dilatarum, pariter reprehensum in Idumæis, Ezech. 35: v. 12. 13. Quoniam Israel erat Dei populus, Exod. 4: v. 22. nihl mali illi inferri potuit sine Dei voluntate, qui illos quandoq; sic iuste castigavit, Deut. 32: v. 30. & utut afflictionem augeri irrisione quandoque permisit, 1. Reg. 9: v. 8. hanc tamen malitiam Idumæorum non reliquit impunitam, Zach. 1: 15. Inde constat quam gerit Deus curam afflictorum: omnes calamitates illorum exacte novit, Psalm. 56, v. 9. injurias illis illatas severo iudicio ulciscitur

2. Chron. 24: v. 22. & cum devota pœnitentia se submitunt Deo, agnoscentes miseriam suam, illumque invocant, liberantur & servantur in posterum, Psalm. 39: v. 10. Quod confirmant verba Obadiæ; itaque primo hocce primi diei textu, discamus qualis sit

Oratio afflictorum, videl.

I. In afflictione nata, II. Devote prolata, III. Vera fide roborata.

Votum Psal. 119: v. 153, 154.

Psalmus hic inter pœnitentiales quintus, simul cum oratione etiam prophetiam continet, vid. enarrat. Psalt. vernac. part. 3. pag. 9. ostendit autem initium, qualis sit oratio fidelium, nempe,

I. In afflictione nata, ita fere semper se habet status fidelium, 2. Tim. 3: v. 12. 1. Pet. 2: v. 21. describuntur proinde hic quod sint [a] *miseri*, dens elendas Bððn / hominis oppressi & afflicti, vox eadem, 2. Sam. 22: v. 28. Hiob. 36. v. 6, 15. &c. multiplex hominum est miseria, Syr. 40: 1, 2, 3. hic autem intelligitur tum illa Davidis varii generis afflictio, Psal. 132: 1. de qua historia ejus prolixè testatur, tum populi in captivitate Babylonica oppressi, de qua, Thren. cap. 1: & 2. &c. sed pro se quivis fidelium orationem hanc proferre potest, Rom. 15, 4. (b) *obruvi malis, nâr han âr bîdröswat* / Heb. cum obrutus vel involutus est, öfwerlastat / scilicet angustiis & terroribus; id ut creberrime accidit piis, ita frequens Davidis querela exponit vocis sensum, Psal. 6: v. 3. & 77. v. 4. & 107, 5. & 142, 4. & 143, v. 4. eadem sententia, licet aliæ voces, Ps. 42, 8. & 69, v. 2, 3. &c. (c) *angustati*, v. 3. i *Uddenne bðgh tin ðron* / in die quo mihi angustia est Psal. 18, 7: illo ipso tempore quo Deus invocari vult, Psalm. 50. v. 15. & e quo solet liberare, Psalm. 54, 9. (diduci hoc facile potest scriptura dictis, & exemplis sanctorum, qui multis subjecti fuere calamitatibus in hac vita, Hebr. 11, v. 35-38. &c.)

II. Devote prolata, hoc docent verba emphatica, (a) *En Bððn ðhens elendas* / & postea *HERre höðr min Bððn*: *Thephillah*, est humillime exhibitus libellus supplex quo imploratur auxilium, 1. Reg. 8, 28. Psalm. 17, 1. & 55: 2. & 6. 2. &c. (b) *Sin Klagan för HERRan utbgjuter* / h. e. querelas & desideria sua aperte & plene exponit Deo, unico suo opitulatore, ex profundo cordis sui ea promens, Psal. 42, 5. (vid. ibidem enarrat. vernac.) conf. 1. Sam. 1, 13, 15. Hiob. 30, 16. Psal. 142. 3. &c. (c) *Och låt miht Kopande* / i. clamor apud Deum sunt pïorum suspiria, Exod. 14. v. 15. Psalm. 38, 10. sed & illi

& illi non raro in angustiis constituti, voce intentiore clamant; *Psal. 88, v. 3.* (vid. *enarrat. vernac. part. 1. pag. 23. us. 4.*) *Uār tagh ākalar* / invocationem nominat, ut simul comprehendat alios omnes orationum & precum modos, *Deut. 4, 7. Psalm. 138, 3. & 141; 1. &c.*

III. *Vera fide roborata*, ex fide enim preces piorum robur & pondus suum habent, *1 Chron. 6, 20. Marc. 9, vers. 23 & 11. vers. 24. 1. Tim. 2, v. 8.* illam suam in Deum fiduciam demonstrat *Psaltes*, se ad Deum summum convertendo, *Psal. 27, 8.* & si eiatim fidei actibus & verbis; *Actus fidei est*, quod coram Deo orationem effundat, *Psal. 62, 9. Hebr. 4, 16. Verba fidei*, integra oratio continet, (1) *Hēkre hōr / rē. 1. Reg. 18, 37. Psalm. 4, 2. & 69, 15.* [2] *mit Kōpande til tigh* / & non ad alium, *Psal. 79, 11. & 119, v. 169.* (3) *Sōr dōl icfe* / soles O Deus, ob peccata clamantium abscondere faciem, *Esa. 1, 15. conf. Hiob. 13, v. 24.* sed me benigno aspice vultu, *Psal. 69, v. 18, 19. & 86, v. 16. & 119, v. 132. & 143, v. 7. &c.* (4) *bōgh tin Sron* / quemadmodum illi qui capite inclinato miserorum, & aliorum submissee loquentium voces, excipere solent, *Pf. 17, 6. & 31, 3. & 54, 4. & 130, 2. &c.* [5] *Bōdnhōr migh snæltiga* / non quod Deo tempus aut modum juvandi præscribat, *Judith. 8, 13.* sed ut afflictionum gravitatum & auxilii necessitatem summam declaret, *Psal. 38, v. 23. & 40, 13, 14. & 70, v. 2, 7. & 71, 12. &c.*

Ufus I. Haud mirum quod Ecclesia Dei in patria nostra, hoc die pœnitentiæ opus inchoet proferendo *thens elendas Bōdn*; frustra sunt qui humilem hanc devotionem illudant, nam est Apostolicum præceptum, *Warex ælende / rē. Fac. 4: 9.* Scilicet ut sinceram agere possimus pœnitentiam, *ibid. v. 8.* serio agnoscenda est miseria nostra ob peccatorum gravitatem & multitudinem: eo nos ducunt *Psalmi Davidis pœnitentiales*, *NB. Pf. 38.* adde querelam Pauli, *Rom. 7: 24.* & aliorum *Luc. 15, 18, 19. & 18, 13. &c.* Et omnes fere oraturi, peccatorum suorum sensu tacti, tanquam miserrimos se coram Deo projecerunt, *2. Sam. 24: 17. &c. Hiob. 42: 6. Jer. 14, 7. Dan. 9: 5, 18.* (hic jam pro ratione cujusvis Ecclesiæ, peccata justo zelo arguenda, ut contritis corde pœnitentiales ordiamur solennitates, *Esa. 57: v. 15. & 66, v. 2.* & sic devote orando exaudiemur, *Hiob. 34, 28.*)

Ufus II. Ipsa ducit cogitque necessitas Christianos, ut ad Deum confugiant, *Esa. 26: 16. vid. Conc. I. die 4. 1677.* sed hic doceat illos *thens elendas Bōdn* / quomodo devote & firma fide orient.

Iob. 16: 23. Iac. 5: v. 16, 17. [applicentur singula prius dicta membr. 1. & 3.]
quod ut alibi sæpius audimus, (*vid. Homilexici in Evang. Dominica Rogate.*)
ita hoc quoque inter alia locum habet, quod exponendo coram Deo
miseriam nostram, Dei misericordiam impetremus, *Psal. 10: 14.* ita
sancti *Hiob. 10: v. 15.* David, *Psal. 119: 153.* *Elaias Cap. 64, v. 10, 11.* *Ma-*
ria Iob. 2, 3. ita quivis nostrum, quod se urget, exponat Deo submis-
Psal. 25, v. 18. conclusio ex *Psal. 33: v. 20, 21, 22.*

CONCIO II.

Parasc. 1. Chron. 17: v. 11, 12. Post præmissas laudes, *v. 8, 9, 10.*
excitat pios Israelitas, *v. 11.* ut Deum asidue quærant: ubi per *18-*
Pia & Errans Macht/ jubentur coram arca Dei frequenter conve-
nire. *Psal. 63: v. 3. & 78: v. 61. &c.* nam ad illam pollicitus erat DEUS
potentiam suam, *Num. 10: v. 35. 1. Reg. 8: v. 44.* In sacro ejusmodi con-
ventu, recordatentur mirabilium Dei operum, *v. 12.* in ejus laudem
& fidei suæ augmentum, *psal. 105: v. 5. vid. enarrat. Psalt. in h. l.* Deus
ipse memoriam operum suorum sancivit, *Psal. 111: v. 4.* & commen-
datur eorum recordatio, *Esai. 26: v. 8, 9.* & verbi ejus, *Psal. 103: v. 18.*
Malach. 4: v. 4. Discere debemus hocce die primo pœnitentialem, ista
duo, Deum quævere, & mirabilium ejus meminisse, prius ex concione pri-
ma, videlicet quomodo id fiat, piis precibus, *Psal. 102: v. 1, 2.* alterum
jam ex textu secundo: proinde *Psal. 119: v. 18.*

TEXTUS *Psal. 117: v. 7, 8, 9.*

E *Xo rd. Apoc. 15: v. 3, 4.* Inferitur ibi hymnus cœlestis eorum
qui tentationes & persecutiones ab Antichristo Ecclesiæ illa-
tas, vi fœderis baptismalis perseveranti fide vicerunt, *v. 2.* di-
cuntur habuisse citaras Dei, hoc est instrumenta musica artis ex-
quisitissimæ, quibus Deum laudabant, *Apoc. 5: v. 8. & 14. v. 2. cecinisse*
canticum Moysis, Exod. 15: v. 1. & canticum agni, illud quo pii Chri-
stiani extollebant beneficium redemptionis, ab agno Dei hoc est Jesu
Christo, præstitum, Apoc. 5: v. 8-10. & C. 12: v. 9-12. & dixisse: Magna
& mirabilia sunt operata tua, Psal. 72: 18, 19. & 86: v. 8, 10. & 139: 14. Tu
Domine, O DEUS omnipotens, Gen. 17: v. 1, 2. Cor. 6: v. 18. Iusta & vera
sunt via tua, Psal. 25: v. 10. & 145: v. 6, 17 et si nobis imperscrutabiles:
Rom. 11: 33. Rex sanctorum, Luc. 1: 33. 1. Tim. 6: 15. Quis non timeret Te,
O Domine, & glorificaret nomen tuum, Ier. 10: 7. Quia tu solus san-
ctus es, 1. Sam. 2: 2. Esai. 6: 3. quia venient omnes gentes & adorabunt an-
te te, ateredemæ, Apoc. 5: 9, 10. quoniam revelata sunt judicia tua,

contra Antichristum. *Apoc. 15: 1.* & omnes Ecclesiæ hostes, *Eai. 66. 23, 24.* Pariter ad magnam & admirabilem Dei bonitatem ex suis effectis celebrandam, devota oratione in textu se componit Psaltes, inde timor, glorificatio, adoratio Dei, admiratio viarum & judiciorum ejus. Hic itaque proponenda

Admiranda Dei bonitas in tuendis piis.

Vot. *Psal. 119: v. 27.*

De argumento & titulo Psalmi, vid. *Psal. vernac. pag. 150. Versus 7, 8, 9.* qui in medio, exhibent admirandam Dei bonitatem in tuendis piis; estque admiranda

I. *Respectu eorum quos tuetur v. 7.* Bewijsa tina underliga **Godheet**/ *Hebr. mirifica misericordias tuas;* misericordiae Dei sunt alias magnæ, & ideo admirandæ, *2. Sam. 24: 14. Psalm. 51: 3. & 103: v. 11. & 119. 156. Hof. 11: 8. Syr. 2: 12. & 17: 28.* sed adhuc magis illas mirificari orat David, h. e. ut se exserat Divina gratia modo & operibus potentiae admirandis, quibus eripi posset a gravissimis periculis, *Psal. 4: 4. Psal. 31: 22.* Est autem *respectu eorum quos defendit, admiranda Dei bonitas;* quia (a) *in Deum solum confidunt, som trösta på tig* / homines, etiam potentiores, cum se aliis adjungunt, solliciti sunt ut amici plures habeant foederatos, ne illi soli succumbant oneri. Verum ab aliis derelictos, Deus tuetur, *Psal. 72: 12. conf. Psal. 65: 2, 6. vid. Conc. I. die 3. 1677.* (b) *ab aliis vastati sunt, som mig förhåria* / de perfectionibus Davidis, *1. Sam. 19: 9, 15. & 23: 14. &c.* Ac ut plurimum pii sunt oppressionibus obnoxii, *Hieb. 12: 4, 5. Psal. 37: 14. Rom. 8: 36.* illos ergo juvando, Deus reddit bonitatem suam mirabilem, *2. Chron. 32: 7, 8. Psal. 35. 10. & 67: 10. Jerem. 15: 21. & 31: 11. Amos 3: 12. &c.*

Ufus. Homines propria gaudentes potentia, Dei non agnoscunt auxilium, sed sibi omnia adscribunt, *Judic. 7: 2.* & Heroes salutare volunt, *Ierem. 48: 14.* vel si potentibus uniti confederatis, illis tribuunt successum, *Esaï. 30: 1, 2.* fere ut idolis suis *Esaï. 48: 5.* Deus itaque frangi permittit vires hominum, ut ad illum se convertant. *1. Reg. 8: 33. vid. Conc. II. die 3. 1679.* & tunc sua potentia illis subvenit, *Deut. 32: 36. conf. 2. Chron. 14: 11.* Quando itaque justa a parte nostra est causa, etsi pauciores sunt potentes foederati, imo & antiquis amicis caremus, tamen spem non abjiciemus, sed tanto magis Deo confidamus, *Psal. 62: 9, 10.* Amicitia mundana fallax est, *Hieb. 6: 15. eaq;* maxime quæ propriam quærit utilitatem, quale in-

stitutum fere omnium regentium est, & felicitas reputanda est, ab im-
piorum liberari amicitia, quæ infelix esse solet, 2. Chron. 19: 2, & 20: 35-
-37. & ideo aliorum ope destituti, in Deum sperabimus, Ps 118: 7-9.

II *Resp. eorum a quibus tuctur pios.* describuntur hic pio-
rum inimici quod sint, (a) *audaces, sattia sigb mot Gud3 hōgra*
Hand' novimus per dextram Dei intelligi potentiam & virtutem e-
jus, Psal. 21: v. 9. & 45: v. 5. Esai. 48: v. 13. & 62: v. 8. &c. illam
ostendit Deus in directione & tutela fidelium, Psal. 18: v. 36. & 20:
v. 7. & 44: v. 4. Esai. 4: v. 10. &c. qui proinde illis resistunt, dextræ
Dei resistunt, Act 5: v. 39. & 23: v. 9. hostes Ecclesiæ sunt hostes
Dei, Esa. 49: v. 25. Jerem. 50: v. 24. Act. 9: v. 1, 4. adeo temerarii sunt
Tyranni, Esai. 25: v. 4. Jerem. 51: v. 1. [2.] *potentes; 10m förhåria*
miç, unde apparet de cætero illorum potestas, Psal. 38: v. 20. & 52: v. 8.
& 69: v. 6. &c. [3] *copiosi ac multi, effter mina Siål stå alt omkring/*
dissidentes gentes, contra Ecclesiam sese uniunt; Ps 83: 6-9. admi-
randa Dei bonitas contra tantam viam & multitudinem suos defen-
dit, Psal. 18: v. 18.

Usus. Dulcis nobis esse debet admiratio mirabilium DEI
operum, in quibus bonitatem & potentiam suam plenissime mon-
stravit, Psal. 78: v. 53. & 89 v. 23, 24. Patria nostra consideret quam
mirabiliter Deus nobis in prioribus bellis, maxime in nupero con-
tra infensissimos hostes adfuerit, *vid. Conc. 11. die 4. 1676. & Conc. 1.*
& 11. 1679. 12. Decemb. Eucharist. pro pace. Verum si porro auxilium
Dei contra hostes obtinebimus, cum Mose, Exod. 17: v. 16. cum eo
orandum, Exod. 17: v. 11. 12. si cum Davide, 1. Sam. 25: 29. innocen-
tiæ & justitiæ cum eo studendum, 1. Sam. 26: v. 18: 19 si cum Josaphato,
2. Chr. 20: 27. Deum pœnitenti corde & jejuniis ad Josaphati
exemplum, quæramus, 2. Chron. 20: v. 3. si cum Ezekia, 2. Reg. 19:
34; 35. coram Deo supplici voce nos humiliabimus, 2. Reg. 19: 14.
-19. Et tunc firma fiducia feliciter fruemur ope Divina, Psal. 3: 6-8.
& 20. 8, 9. & 62: 3. &c.

III. *Respectu modi, quo Deus pios tutetur,* illos enim defen-
dit (a) *ut Salvator sperantium, v. 7. iheras frefare* David utitur
voce Hebræa, a qua Salvator noster dicitur IESUS, Matth. 1: 21.
ab illo & per illum David a peccatis liberari orat, Ps 51: 16. in an-
gustis refici, Psal. 85: 5. & eadem vox sine controversia occurrit
de Christo, Esa. 19: 20. & 45. 21. &c. Conf. Psal. 2: 12. 1. Tim. 4: 10:
Est autem in opere redemptionis summe admiranda DEI bonitas,
Esaï

Esa. 45: 15. Luc. 2: 10, 11. Eph. 2: 7. Salvator mirabilis, Esai. 9: 6. mysterium admirandum, 1. Tim. 3: 16. lux Evangelii admiranda, 1. Pet. 2: 9. [b] Ut pupillam oculi, v. 8. säsöm ägnasteen / homines attentissimo studio tuentur visus organum tenerimum, Prov. 7: v. 2. ita Deus pius accurate defendit, Deut. 32: v. 10. Zach. 2: 8. Syr. 17: 18. ob causas multas conferuntur pii cum pupilla oculi. vid. enarrat. Psalt. vernac. part. 1. p. 154. (c) In umbra alarum suarum: per alas Dei, intelligitur tum portandi cura, Exod. 19: v. 4. Deut. 32: v. 11. tum protegendi studium, Matth. 23: 37. Luc. 13: 34. umbra itaque alarum Dei, est tutissimum praesidium ac dulce refrigerium, quod habent pii sub protectione divina, contra omnes anxiae conscientiae, calamitatum, & persecutionum aestus, Ruth. 2: 12. Psalm. 91. 4. vid. enarrat. vernac. in Psal. 91: 1. part. 2. pag. 1.

Uusus, Discamus tempestive confugere ad Deum & salvatorem nostrum, dicentes in quovis casu tristi, 2. Sam. 22: 3. Psalm. 88: 2, 3. & cum Ecclesia, 1. Chron. 17: 35. Hielp oss Gud wår Srelsare! tunc ille erit nobis Salvator, Ezech. 11: 16. Zeph. 3: 16. & laudes canemus wårööm Srelsate! Luc. 1. 46. Syr. 51: 11. Maecab. 4: 30. Ac ut instar pupillae oculi, servemur, simus puri & sancti, 1. Pet. 1: 15, 16. 1. Iob. 3. 2, 3. & sic tutelam sub umbra divinarum alarum consequemur, Ps. 36. 8. & 57. 2. & 61: 5. conclusio ex Ps. 66: 2-9. Jude Epist. v. 24. 25.

CONCIO III.

Parasc. Num. 24: v. 4. Bileam, licet impius erat, 2. Pet. 2. 15, 16. novit tamen divinas revelationes de futuris, cum veneratione & attentione esse tractandas, ideo reperit, Num. 24: v. 16 (sist praepar. ad orat.)

TEXTUS. Deut. 32: v. 29.

E*Xord. Matth. 16: v. 2, 3. Non damnar Salvator justam a corporibus sive aspectibus caelestibus praedictionem, sed reprehendit Phariseos, quod non observarent signa Temporum hoc est, illa signa quae ostendebant tempora Messiae tunc adesse, Gen. 49: 10. Dan. 9: 24. 27. Matt. 11: 3, 4, 5. vide Gloss. B. Luth. ad Matth. 16: 3. in Bibl. Svet. Ne & nos in iis quae ad salutem nostram faciunt, simus tardi & bardi, Luc. 19: 43, 44. proponitur hic*

Prognosticon fidelium saluberrimum. Vorum.

Deut. cap. 32. totum praenunciat actiones & fati gentis Iudaeae, quae excitatur, v. 29. monito votivo, idq; simul tradit Prog nost. fidel. saluberrimum ubi

I. Phaeo-

I. *Phænomenon cæleste contemplandum*, non hic naturalia quærenda signa, *Gen. 1:14.* sed ut ea futura de quibus in textu sermo est, a Deo solo prædici possint, *Esai. 44:7. & 46:10. & 48:3,4,5. Conf. Esai. 41. 22. 23.* ita oculi convertendi ad revelationes in verbo Dei, *Esai. 8:20.* quod idco dicitur *lumen cæleste*, *Psal. 19:11. & 119:105. Prov. 6:23. 2. Pet. 1:19.* illud intuentes, etiam quoad futura illuminabimur, *Psal. 119:97-100. 2. Pet. 3:2-10. &c.*

II. *Oculus contemplans*: Est mens imbuta amore sapientiæ cælestis. Textus noster sic in Hebræo: *¶ At dbe wijsse woro! At de wijsli gen förstodo detta/ at de besinna künde sin Endelycht!* Deus qui omnia potest, *Pf. 135:6. Eph. 3:20* optativè ista proferri curat, ut ostendat desiderium suum in eorum felicitatem, *Deut. 5:29. Esai. 48. 18, 19. &* quod non cogere velit hominum voluntatem, *Pf. 32:9.* optat illis (1) *At dbe woro wijsse*, veram salutarium rerum cognitionem, *Deut. 4:6. Pf. 19:8. & 107:43. & 119:98. Jerem. 9:12. Eph. 5:15. NB. Jac. 1:5. & 3:13, 15.* (2) *Wijsligen förstodo* / prudentiam cum successu felici & bono eventu, sic *Deut. 29:9 & 30:9. Jos. 5:7.8. 1. Reg. 2:3,4. Psal. 19:9. &c.* (3) *besinna* / adverterent, & non oscitanter sed cum emendatione inspicerent vaticinia, sic *Prov. 8:v.5. & 14:v.8:15. Dan. 9:v.23. Matt. 24:v.15. &c.*

III. *Res prævidenda*: *theras endalycht* / h. e. calamitates & everfiones populi Judaici *Deut. 31:v.21. & 32. v.20---26. Amos 8: v.10.* ut tempestive sibi caverent, *Pf. 37:v.37.* Prudentes respiciunt finem, *Pf. 73:v.17. Syr. 7: v.39.* at qui hoc negligunt sunt infelices, *Es. 47:v.7. vid. Homilit. in Evang. Dom. 10. Trin. & Dom. 2. adventus.*

Nos qui vivimus ultimo tempore mundi, huic voluntati Dei obsequemur, *1. Cor. 10: v. 11.* Ecclesiæ fata varia prædicuntur in Apocalypsi Johannis, & optanda nobis sapientia ut illuminatis oculis ibi revelata intueamur, *Apoc. 13: v.18. & 17: vers.9.* ac in salutarem usum adhibeamus, *Apoc. 1. v.3. & 21: v.7, 10.* In genere sunt ista ad quæ prudentia christiana ex verbo Dei hausta, advertere debemus animum, [1] *hereses varie* *2. Pet. 2: v. 1. 1. Joh. 4. 1.* [2] *Calamitosa tempora*, *Luc. 18, 8: 1. Tim. 4, v.1. 2. Tim. 3. v.15: 2. Pet. 3: v. 3. &c.* [3] *Mors temporalis*, *Psal. 39: v.7,8. & 90. v. 12.* [4.] *Interitum mundi*, *1. Cor. 15: v. 24. NB. 2. Pet. 3: v. 8-14.* [5] *Extremum iudicium*, *Act. 17: v. 31. Rom. 14: v. 10. 2. Cor. 5: v. 10.* [6] *Infernus*, quem evitabimus, *Matth. 3: v. 10.* [7] *Vita æterna*, ad quam anhelamus, *Joh. 5: v. 24.* **Conclusio** *Luc. 21: v. 26.* **Votum** *1. Thes. 5. v. 23.*

Die II. (ad. 8. Junii)
CONCIO I.

Parasc. Festo S. Trinit. proxime præcedenti, proposuit nobis lectio epistolica *divitias Sapientiæ Divinæ admirandas*, Rom. ii. v. 33. 34. 35. *Conf. Hiob.* 22. v. 13. & 28. v. 21. *Esaj.* 40. v. 13. *Jer.* 10. v. 12. *Dan.* 2. v. 20. hæc admiratio excitavit Paulum in Dei laudes, *Rom.* ii. v. 36 & 6. v. 2. *1. Tim.* 1. v. 17. hodie *divitiis bonitatis, & thesauro iræ Divinæ, excitabimur ad veram pœnitentiam: (sicut præparat. adorat)*

TEXTUS. *Rom.* 2. v. 4, 5, 6.

Exord *Esaj.* 33. v. 6. *Observ.* (1) *ad quem loquitur Propheta:* Est ibi v. 2. 3, 4, 5. oratio ad Deum, & ejus laus; sed v. 6. se convertit ad consolandos: *Oh itin tisd. it.* plurimi interpretes ista ad Ezekiam directa volunt, sed ita in illo & Hierosolymitanis hæc felicitas intelligenda, ut in Ecclesia Nov. Test. uberius expectanda fuerit. *Jer.* 23. v. 5, 6. (2) *quam p̄mittit felicitatem:* *Trohet/Wacht/Helfa.* Hebr. Et erit firmitas temporum tuorum, fortitudo salutem. h. e. omnigena felicitas & salus. (*vid. Glass. Philolog. 8.*) spiritualement a. maxime intelligit felicitatem, & salutis copiam a Christo. *Psal.* 72. v. 2, 3, 4, 5, 7. *Malach.* 4. v. 2. *Luo.* 2. v. 30, 31. (3) *Unde illa felicitas?* (a) a sapientia & scientia, a salutari Christi cognitione, *Esaj.* 53. v. 11. *Joh.* 17. v. 3. *2. Pet.* 1. v. 3. (β) a Dei timore: eleganter thesaur. appellatur timor filialis, quia in corde fidei ut in thesauro custodit salutaria bona, *Psal.* 2. v. 11. *2. Cor.* 4. v. 7. *Phil.* 2. v. 12. & sicuti thesaurus a paupertate præservat & in angustiis sustentat, *Prov.* 21. v. 20. ita timor Dei nos docet animæ cibum ex verbo Dei conquirere, *Sap.* 7. v. 14. *Syr.* 24. v. 32, 33, 34. Hunc saluberrimum & desideratissimum thesaurum, h. e. timorem Dei, *Syr.* 23. v. 37. amare, quærere, servare discimus, Si in timore Dei consideraverimus thesaurum alium evitandum, videl.

Tremendum iræ Dei thesaurum,

Votum, *Exod.* 32. v. 12. *Wändt sig Herresträn tine Bredes Grnnsheit it.*

Primo die pœnitentialem hujus anni, admirandum Dei bonitatem nobis proposuit David, audivimus porro votum Moïsis, *Deut.* 32. v. 29. si quis a. inter nos, ad pœnitentiam sic non est excitatus, eum jam alloquitur Paulus: *Eller strachtar tu/te.* ac quando metu iræ Dei nos percellere vult, de illius thesauro acturus, docet,

Quomodo tremendus iræ Dei thesaurus coacervatur:

ita enim v. 5. *Sämtar tu sig hellsom Wrede* *Ἡσαυρίδας σεαυτῶ ἕρηνυς*
 tanquam in thesaurum colligis. Ad quodvis peccatum irascitur Deus, *Ps.*
5: v. 4. 5. sed ea ejus est longanimitas, quod non statim effundatur ira, expe-
 ctat enim poenitentiam peccatoris, *2. Pet. 3: v. 9.* qui vero pergit peccando,
 is auget iram & quasi in thesaurum coacervat; ita Jacobus, *c. 5. v. 3.* de pec-
 catis & poenis agens; *J. Håstven sör samblat! Ἡσαυρίδας; thesauros*
collegistis, videl. iræ; uterq; Apostolorum respicit ad *Deut. 32: v. 34. obfigna-*
tum in thesauris Dei, id a. de ira & ultione explicatur ibi v. 35. nam Deus
 probe novit hominum facta & secundum illa punit. Clarius *Jer. 50: v. 25.*
 ubi de *thesauro* tanquam de *armamentario Dei*, unde arma iræ depromit;
 conf. *Deut. 32 v. 23. Psal. 7: v. 13, 14. Esaj. 13. v. 5.* hunc tremendum thesaurum
 coacervant homines male agentes, & alios superciliose damnantes, *Rom.*
2: v. 1, 2, 3. vel gravius secundum textum, (a) *contemptu bonitatis Divinae*: in-
 dignatur Deus quando bona quæ offert, rejiciuntur, *Matth. 22: v. 7. Luc. 14.*
v. 21. hic a. contemni conqueritur Paulus (1) *divitias bonitatis Dei*, immensæ
 Dei gratiæ divitias celebrat, *Ephes. 1: v. 7. & 2: v. 7. 2. Cor. 1: v. 3. Tit. 3: v. 4. 1. Pet.*
2: v. 3. est dulcissima Dei bonitas, *Psal. 34: v. 9. & 100: v. 5. & 145: v. 7.* quæ mul-
 titudinem suam habet incomparabilem, *Psal. 5: v. 7. & 69: v. 18. & c.* (2) *di-*
vitias tolerantie Dei, scilicet quod tam diu patiatur impios vivere: & tole-
 ret ingratos, *Matth. 5: v. 45. Luc. 6: v. 35. Rom. 3: v. 26. & 9: v. 22.* exemplum in
 Pharaone, de quo *Exod. 9: v. 16. feci te stare, sive servavi te erectum*, & in tot
 præcedentibus plagis te non perdi, de gentibus aliis, *2. Macc. 6: v. 14. Act.*
14: v. 13. & 17: v. 30. (3) *divitias longanimitatis* qua Deus ut ad iram tardus,
Exod. 34: v. 6. Num. 14: v. 18. Jon. 4: v. 2. invitat homines ad peccatorum agni-
 tionem & conversionem. vid. *Gloss. Luth. ad h. l.* Iræ thesaurum coacervant
 (β) *ignorantia judiciorum Divinorum, icke sörständandes* &c. dum impii in
 peccatis pergunt, aut putant Deum nescium esse actionum eorum, *Syr. 16.*
v. 15, 16. aut illas approbare, *Ps 50: v. 21.* aut potentiam ejus contemnunt,
Hiob. 22: v. 12, 13, 14. aut alia effugia falsa quærunt, *Luc. 3: v. 7, 8.* iniquissimæ
 sunt tales de Deo cogitationes, quas concipiunt homines securi, nam
 verbum Dei docet propterea Deum differre poenas, ut homines adhuc
 tempore gratiæ condonationem quærant. *Esaj. 30: v. 18. Ezeck. 18. v. 23,*
31, 32. & 33: v. 11. Syr. 11: v. 24. 1. Tim. 2: v. 4. & c. [γ] *indurata impæni-*
tentia. Hårdheet och oboosferdige Hierta; est quasi ultimus gradus
 impie-

impietatis, *Nehem 9: v. 29, 30. Jerem 5: v. 6. & trahit secum poenam exitialem, 1. Reg. 13: v. 33, 34. 2. Reg. 17: v. 14, 23. 2. Chron 36: v. 13, 17. Zach 7: v. 11, 12, 13. 2. Tim. 3: v. 13 &c.*

II. *Quomodo thesaurus iræ Dei effunditur: id fit secundum Paulum.*
(a) *copiosè, ideo thesaurus vocatur, & effundi dicitur, Hos. 5: v. 10. Deus tempestivo & sine longa dilatione castigat suos, Hebr. 12: v. 7. quo referunt, Psal. 89: v. 31-34. sed qui Deum deserunt, quandoquidem eos non confestim punit, ideo in palatiis suis tanquam thesaurum coacervant violentiam & rapinas, ut est in Hebr. Amos 3: v. 10. & mensuras peccatorum implent. Gen. 15: v. 16. Matth. 12: v. 35. ideo copiosior & gravior erit justa Dei pœna, Psal. 117: v. 6. & 34: v. 22. & 73: v. 18, 19 &c. (b) aperte, nâr Gudj råttwisa Docm warder yppenbar. puniuntur quoque in hac vita non raro impii Rom. 1: v. 18. Sed in ultimo iudicii die, quando Christus supremus iudex est revelandus, 1. Tim. 4: v. 15, 16, & nos omnes revelabimur coram throno iudicii, 2. Cor. 5: v. 10. tunc aperte & plene revelabitur impiorum, induratarum & impœnitentium pœna. 2. Thess. 1: v. 7, 8, 9. 2. Pet. 3: v. 7. Apoc. 20: v. 12, 13. (c) Justè, totus processus testatur de justitia Dei, quod merito severe puniat bonitatis, tolerantia & longanimitatis sue contemtores, iudicia ejus negligentes, induratos & impœnitentes, sed & expressa littera id docet; (1) vocatur δικαιοκρασία, justum iudicium, quod de divinis pœnis fatentur pij, Ps. 119: v. 137. Esaj. 39: v. 8. nec diffiteri possunt infideles, Deut. 29: v. 24, 25. & Ecclesiastriamphans, Apoc. 16: v. 5, 6, 7. & 19: v. 2. (2) Addit Paulus in textu v. 6. Reddet cuique secundum opera sua: documentum & testimonium justitiæ Dei evidentissimum, Jer. 17: v. 10. vid. 1682. Die 3. Conc. 2. ac plenius demonstrat, Apostolus hic v. 7-12 adde loca parallela alia, Ps. 62: v. 13. Jer. 32: v. 19. Matth. 16: v. 27. Rom. 14: v. 12. 1. Cor. 3: v. 8. Gal. 6: v. 5. Apoc. 2: v. 23. & 22: v. 12. &c.*

U^sus. *Utilissime hinc discamus, quomodo recte evitare hunc divine iræ thesaurum possimus: (a) Recte utamur Dei bonitate, illius divitias admirando, Psal. 30: v. 8. illam tempestive vera pœnitentia quærendo, Rom. 11: v. 22. 2. Chron. 30: v. 18. Sic David, 2. Sam. 24: v. 14. Publicanus, Luc. 18: v. 13. illi confidendo, Psal. 34: v. 9. & Deum indefinenter propter illam laudando, 1. Chron. 7: v. 34. 1. Chron. 5: v. 13 & 7: v. 3. (b) Iræ Dei timeamus, Exod. 20: v. 5. Amos 3: v. 8. h. e. peccata vitemus, quæ iram Dei excitant, Psal. 90: v. 7, 8, 9. exempla per totam S. S. obvia sunt: ira namque Dei a nemi-*

ne sustineri potest, Deut. 32: v. 17. & 32: v. 22. Nahum 1: v. 8. Hab. 3: v. 12. & c.
ideo deprecationem avertamus, Ps. 6: v. 2. & 38: v. 2. Wendt aff tin
Brede/2c. (γ) *Justitiam Dei revereamur*, 2. Chron. 12: v. 6. Esdr. 9: v. 15. Nehem.
9: v. 33. Ps. 57: v. 6. Thren. 2: v. 18. (δ) *Judicem Universalem ac justissimum,*
Christum Jesum, judiciumq; extremum, semper habeamus ante oculos
nostros, Eccles. 11: v. 9. 10. & 12: v. 14. Act. 17: v. 30. 31. & 24: v. 25. Rom. 2: v. 16. 1. Tim.
4: 1. Conclusio ex 2. Pet. 3: v. 11, 12, 14, & c. Votum ex Ps. 86: v. 11.

CONCIO II.

Parasc. Ps. 17: v. 4. a Domino Deo suo Ps. 18: v. 2. petit Psaltes benignum
intuitum, hodie & Psal. 80: v. 15. gratiosam exauditionem, och hbd̄r mt̄ḡl Psal.
4: v. 2. & 17: v. 6. felicem illuminationem, v̄p̄thys 2c. faciem tuam clementem,
Ps. 4: v. 7. fac me in verbo tuo adspicere Num. 6: v. 25, 26. ut illuminer, Ps. 19: v.
8. & 19: v. 18. Ephes. 1: v. 18. At itaq; ex bortsomnar 2c. ne ab hostibus interfici-
ar si securus fuero: & quod magis metuo ne æterna morte abripiar, Jer.
51: 39. Si obdormivero in securitate 1. Thess. 5: v. 6. 7. Ut oculi cordis nostri illu-
minentur in Christianam circumsp̄ctionem, hodie docebitur, ne æterno somno
& malo immergamur, ideo, Ps. 13: v. 4.

TEXTUS Heb. 3: v. 12, 13.

Exord. Deut. 29: v. 18, 19. Est tibi præmonitio divina ubi tria occurrunt:
(1) *Peccatum ipsum*; idololatria, sive defectio a Deo, quæ ab omni
homine & familia abesse debet; proinde expressum initur scdus
de Deo unice colendo; v. 10-17. (2) *Peccati radix*; perversum hominis
cor, At thet icke åt en Root; Galla och Malbrt; cor pravitate & malitia
occupatum, est ut radix, actus peccaminosos protrudens, Matth. 15: v. 19.
& ad alios seducen los se diffundens, Deut. 13: v. 6 13. Gal. 5: v. 9. 2. Tim. 2: v. 17.
ac ob id fellisive veneno, & absinthio comparatur, Jer. 9: v. 15. Hos. 10: v. 4. Amos
6: v. 12. (3) *Peccati specimen*, ad indurationem ducens contemptus Dei &
verbi, Andoch han h̄drer - w̄d̄signar sig. Contra expressas Dei commina-
tiones, promittit sibi felicitatem in sua impietate, Psal. 49: v. 19. Jer. 23: v. 17.
Zach. 1: v. 5. Apoc. 3: v. 17. vid. B. Luth. glossam ad h. l. Medan iagh wandrar 2c.
dum sequor animi desideria, & genialiter vivo, Judic. 17: v. 6. Jer. 7: v. 24. &
17: 8, omnia prospere eveniunt. Och warda ålså the drutne 2c. vel sic

ut tollat firim humoris abundantia, in quavis inopia Deut. 28: v. 48. tales irrisores se divites & affluentes omnium rerum copia jactant, Ps. 73: v. 7. & 14: v. 11, 13. Simile Mosaico monito, est illud Apostolicum ad Christianos in textu; scilicet *ne a Deo deficiant, ne radicem mali foveant, videl. cor perversum & infidele: & ne peccandi dulcedine indurentur.* Contra omnia illa remedium ostendit Apostolus, tradens

Necessariam Christianorum circumspeditionem.

Vorum 2. Thess. 3: v. 5.

Hortatur Paulus, hujus epistolæ scriptor, fratres suos Hebræos, v. 1-6. ut ad Christum summum doctorem & salutis auctorem firma fide se converterent; atq; sincera & tempestiva fiducia ac obedientia id agerent, proponit infelicem patrum eorum inobedientiam, v. 7-11. proinde jam requirit in illis attentionem necessariam, in

1. *Præcordis sublatoe.* *Secet til ic.* hic not. (1) *Svaris compellatio* fratres illos appellat, tum ratione carnis, quia ex semine Israelis cum ii genit^o, Rom. 9: v. 3, 4. 2. Cor. 11: v. 22. tum ratione unitatis fidei, per quam fratres spirituales erant, Coll. 3: v. 11 ac ob id vocat illos *sanctos fratres*, Hebr. 3: v. 1. sic Rom. 1: v. 7. Coll. 1: v. 2. (2) *Attentionis postulatio*, *Secet til ic.*; omnes animi nervos eo intendit, est enim res quæ vitam & salutem vestram concernit; ita sæpe, Matth. 16: v. 6. & 24: v. 4, 6. Hebr. 12: v. 25. estque tum circa nos ipsos ea cura, Marc. 4: v. 24 & 13: v. 5. Luc. 12: v. 15. tum circa alios, Act. 13: v. 40. 41. Gal. 5: v. 15. 1. Thess. 5: v. 15. (3) *malivitiandi descriptio*, *Arctce til Aſwentyrs re.* re ius; *Ne unquam sis in aliquo vestrum &c.* tum pro se quisq; tum pro aliis videret, ne esset Cor (α) *perversum*, est cor humanum natura sua malum, Gen. 6: v. 5. Jer. 17: 9. sed naturalem malitiam sæpius augent homines, a Deo cor suum avertentes, Ps. 95: v. 12. Prov. 19: 3. inde fit cor illorum superbum, Es. 46: 13. (*abinit. c. 47.*) securum, Esaj. 44: 20. crassum, Psal. 119: v. 20. avarum, 2. Pet. 2: 14. fallax, Syr. 1: 39. repletum abominationibus, Prov. 26: 25. lapideum, Ezek. 11: 19. (3) *infidele* ut *amista*, *Duroo*, peccatum est gravissimum, Job. 16: 8, 9. multorum malorum & peccatorum causa, Rom. 1: 18. 21. ita significanter hic dicitur: *ne sit - cor infidelitatis pravum.* Infidelitas verbi divini vim impedit, Hebr. 4: 2. omnia nobis contaminat, Tit. 1: 15. excludit à cœlesti quiete, Hebr. 3: 19 & 4: 6. adfert damnationem, Marc. 16: 16. Job. 3: 18. ergo lumino studio vitanda, Hebr. 4: 11. [γ] *deficiens*

a Deo vivo: Deus verus dicitur *Deus vivens*, quia in se perfectissimam vitam habet *Jos. 3:10. Jer. 10:10. 1. Tim. 6:16.* & omnibus vitam dat. *Num. 16:22. Deut. 30:20. Act. 17: v. 25.* Ab illo ergo deficere, summa est infelicitas, *Jer. 2:13.* Speciatim a, hic præmonentur ne deficient a fide in Christum *NB. Hebr. 3: v. 14.* qui est verus Deus, *1. Joh. 5:20.* filius Dei vivi, *Matth. 16:16.* & ipsa vita, *Joh. 11:25. & 14:6.*

Ufus. Diligens examen & probatio cordis nostri, necessaria valde est, an vera in nobis sit fides, *1. Cor. 13:5.* an sit cor nostrum rectum *1. Reg. 8:61. 1. Chron. 30:19.* an purum, *Psal. 24:4. Matth. 5:8.* caveamus ne accuset nos cor nostrum, *1. Joh. 3:20.* ne simus tales ut sententia Petri in nos quadret, *Act. 8:22:23.* Omnis generis vitia, maxime infidelitatem, expellamus, *1. Pet. 2:1.* quia per illam Christus nobis est petra scandali *1. Pet. 2:8.* per illam Evangelium est nobis caligo, *2. Cor. 4:4.* per illam cor nostrum officina est diaboli, *Eph. 2:2.* & mors per illam est nobis janua in infernum. *Joh. 8:24. Apoc. 21:8.* & attrahit cumulum iræ divinæ, *Ephes. 5:6.* Christo itaque firma fide adhæreamus, *Rom. 10:9. 11.* & illum sincero amore diligamus, *Rom. 8:39. 1. Cor. 16:22.* voventes semper ex *Psal. 51:12. & 119:80.*

II. Assidua admonitione, ubi (a) qui admonendi vthan sörmanar eder sielfwa / h. e. unus alterum, ita exponitur illud *εαυτοῖς Eph. 4:32. Coll. 3:16. 1. Thess. 5:13.* modeste & serio pro ratione status cujusvis, *1. Tim. 5:1, 2. 1. Joh. 2:12. 14.* (β) *qualis sit admonitio,* id exprimit ipsa vox *ἐξακαλεῖν*, quæ de diligenti & sincero convertendi studio, a Baptista & Apostolis adhibito, usurpatur, *Luc. 3:18. Rom. 12:1. & 15:30. 1. Cor. 4:16. 2. Cor. 5:20. Philip. 4. 2.* (γ) *quando?* alla *Dagga! καὶ ἐκάστην ἡμέραν*, singulis diebus, quod exprimitur *itijdh & otijdh / 2. Tim. 4:2.* non semel & bis, sed per totam vitam, *2. Pet. 1:13.* Est hoc *irättan tijdh / Psal. 32:6.* (δ) *Quamdiu?* sä länge thet nämnes i *Dagh:* quod Moles ductu Spir. S. suo tempore dixit, *Exod. 14:13.* quod Joluæ dictum, *Jos. 3:7* quod David eodem spiritu monuit, *Psal. 95:8. Hebr. 3:7, 8.* Illud *hodie*, Apostolus etiam suo tempore valere hic ostendit, *v. 13.* ac notat imprimis *to hodie* nobis Christianis, gratiosissimum illud tempus, quo Evangelium nobis annuntiatur, & nos viventes id audire possumus, *Joh. 11:9 & 12:35. 2. Cor. 6:2, 3.* tunc ad Deum & salvatorem nostrum tempestive confugiamus, *Esa 55:6.*

Ufus I. de non differenda pœnitentia in diem crastinum. *vid.*

Conc.

Conc. 2. 1675. die 4. ad Jon. 2. 3. & 1676. die 3. Conc. 2. & alibi passim conf. Joël. 2:12. Syr. 18:22. Matth. 3:10. Apoc. 2:5. & hanc naturam poenitentia necessitatem S. R. M. nobis hodie inculcare voluit, tum hic ex Hebr. 3:33. cum ex Rom. 4:4,5 tum ex Luc. 13. 6. 9.

II. Admonitionem diligenter & sollicitè esse adhibendam: Primum quidem ut officii sacri pars ministris Ecclesiae hoc incumbit, Ezek. 3. v. 17. 19. 1. Cor. 4. v. 14. Coll. iv. 28. 1. Theff. 5. v. 22. Utinam id majori studio ab animarum curatoribus fieret; & non tantum bis aut semel in septimana, concionibus publicis, sed & quavis occasione alia, Prov. 25. v. 11. quando inter auditores suos sunt, vel apud alios, de quibus spes emendationis est; non jocos & vanitatibus aliis, nedum potationibus & aliorum criminatione, scandalo sint simplicioribus, sed necessitati admonitionibus cognitionem salutarem & vitam vere Christianam in singulis promoveant, ita B. Paulus, Act. 20. v. 31. 2. Theff. 2. v. 9, 10, 11, 12. &c. Deinde, quoniam Christiani sunt sacerdotes spirituales, 1. Pet. 2. v. 9. Apoc. 1. v. 6. & 5. v. 10. etiam tenentur omnes se invicem, alius alium, monere & viam salutis dirigere, ad id ducuntur expressis mandatis, 1. Theff. 5. v. 11. Hebr. 10. v. 25. & commendatione, Jac. 5. v. 19, 20. (vid. D. D. Spener. & alii de sacerdot. spiritali)

III. Indurationis evitacione Förhård - bedrøggelse. antea in Conc. I. ex Rom. 2. v. 4, 5. de indurationis vitio & malis, quae attrahit; hic discimus, quomodo attrahitur, videlicet, per peccatorum deceptionem: cum quis tentationi concupiscentiarum suarum non resistit, Jac. 1. v. 14. Rom. 7. v. 14. sed accedente ulteriori suggestione Diaboli, irretitur peccatorum laqueis, 2. Tim. 2. v. 26. dum itaque peccatores cor suum cum cura non observant, sed patiuntur amissionem in illo radicari, ver. 12. placent sibi in defectione a Deo. Jer. 6. v. 10, 14, 19. & admonitiones contemnant, Act. 13. v. 46. tunc contrahit cor indurationem, Ps. 69. v. 29. Syr. 21. v. 2. Mruth. 2. 3. v. 37. Act. 7. v. 51. &c.

Ufus Summe cavendum est peccatum Ps. 18. v. 24. Tob. 4. v. 6. Syr. 21. v. 1, 2, 3. a dulcedine peccati, Syr. 27. v. 14. nam etiam Paulum peccatum decepit, Rom. 7. v. 8. 11. Nam postquam nos suavitate sua inescavit, Prov. 7. v. 21. Tit. 3. v. 3. 2. Pet. 2. v. 12, 13, 14, 18. Jac. 4. v. 1, 3. postea nos ut hostis adoritur, Psal. 40. v. 13. Syr. 27. v. 11. captivos abducit, Esaj. 64. v. 6. & necat, Prov. 7. v. 22, 23. Jac. 1. 15. itaque nos muniamus adversus libidinem peccandi pietatis studio, Rom. 6. v. 13, 19. 1. Pet. 4. 1, 2, 3. & piis precibus Syr. 23. 4, 5, 6. Conclusio ex Psal. 139. 23, 24.

CON

CONCIO III.

Parasc. Exod. 15: v. 17. Ita Moses commendat Deo populum Israël, arborem sacram; ut in terra sancta illam plantare vellet, *Psal. 80: v. 9. & 132 v. 13.* & nos simili voto nos ad considerationem sacræ horticulturæ paramus, adde *Psal. 25: v. 5. & 84: v. 2, 3.*

TEXTUS *Luc. 13: v. 6, 7, 8, 9.*

Exord. Epist. Jud. v. 12. Est descriptio falsorum Doctorum: appellantur: (1) *macula*, in charitatibus vestris convivantes: eleemosynam, & bona a vobis charitatis affectu in usum pauperum vel cultus sacri collata, luxuria & turpi ingluvie absument, quales in Papatu multi, & inter nos aliqui Ecclesiastici, conviviis se ingerentes, vel peractis actibus sacris, iis diu inhærentes, cum scandalo aliorum inebriantur, *2. Pet. 2: v. 13. sine timore seipos pascentes*; hoc est, Deum non timent, nec ejus mandata, *Luc. 21: v. 34.* nec homines curant. *Ezech. 34: v. 2, 3.* (2) *nubes sine aqua*; non idonee demittunt salutarem verbi Dei pluviam, *Deut. 32: v. 2. Esaj 55: v. 10. feruntur a ventis*, instabiles, *Ephes. 4: v. 14.* (3) *Arbores infrugiferae, stalloi* φθιτοπωριὰ, marcidæ ut autumnales, sine fructu & foliis, ostru hysam/ non bonos sed malos ferunt fructus, de quibus antea. *Evā resor dōda/* ita sunt homines perversi, nam vitam spiritualem in baptisma semel acceptam, amiserunt, *1. Tim. 5: 6.* & æternæ quoque inorti dum vivunt, adjudicati sunt, *Joh. 3: 18.* οὐκ ἔσθι μεθ' ἑστέον ἵνα μὴ ἴσθητε ὅτι οὐκ ἔσθι μεθ' ἑστέον ἵνα μὴ ἴσθητε ἵνα μὴ ἴσθητε ut amplius fructus nullus sperari possit. *Esa 40 24.* sic nihil boni a malis expectare licet. *Ezek. 17: 9.* &c. Quod Apostolus statuit de falsis doctoribus, id Christus in textu sub similitudine ficus de infidelibus Judæis & pseudochristianis, quod sint *arbores marcidæ, infrugiferae, hys mortuæ, eradicandæ*, contemplabimur hic.

Ficum infrugiferam tandem eradicandam.

Notum: ut bene finis radicati, *Ephes. 3: v. 17.*

Elegantes penitentiales doctrinas tradiderat Christus, *Luc 12: cap.* his auditis præsentis Judæi, narrant de Galilæis ob seditionem a Pilato occisis, &c. *Luc. 13: v. 1.* putabant superbi, *Luc. 18: 9.* ut ad Galilæos peccatores, conciones tales spectare; Salvator respondet dure, *Luc 13: v. 2, 3.* dat exemplum de Judæis funesto casu occisis, v. 4 & similem pœnam denunciat, v. 5, pergitque eos excitando similitudine de *ficu infrugifera exscindenda*, quam describit ut.

MOO 1. Bene plantatam: Quidam, i quit, ficum plantatam habuit in vinea sua: Dominus vineæ spiritualis ob subsequentem para-

parabolæ nexum hic est Deus Pater, *Matth. 21:33,37. Job 15:1. vinea est Ec-
clesia, Cant. 1:6. & 6:10. & 8:11. Esa. 3:14. & 5:1-7. & 29:2. Jer. 2:21. & 12:10.
Luc. 20:9. &c.* Per ficum, ex occasione prolata similitudinis, & eventu,
primum quidem Judæi hic intelligendi, & inter illos externi cultus ap-
paratu, quasi foliis ficuum, se coram Deo sistentes, *Gen. 3:7. Jer. 7:4.*
sed sine fructu, *Matth. 21:19.* Equidem raro in vineis aliæ arbores plantan-
tur, *Deut. 22:9.* sed arbores frugiferæ ibi tolerantur, quales ficus, *Judic. 9:
10,11.* Ideo observamus ficum hanc.

II. *Crebro visitatam*, de eo in genere, *v.6. Venit quærens fructum in
illa*, is est finis plantationis, *Esa. 29:28. 1. Cor. 9:7.* visitatio ista plerumque
secum hoc habet, ut si quid fructum impediatur, removeatur, NB *Pf. 80:15.
besßß/ conf Conc. III. die 4. 1676.* sed frustra quæsitum fructum dicit Sal-
tor: similiter *Esa. 5:2.* crebram visitationem fuisse commemorat, *v.7. tri-
bus annis quæsi fructum & non inveni;* referri solet à quibusdam ad tripli-
cem statum regiminis apud Judæos, sub *Judicibus*, sub *Regibus*, sub *Principi-
bus* post reditum à captivitate; ab aliis ad *trīnam visitationem*, per legis pro-
mulgationem sub Mose, per varias exhortationes sub Prophetis, per E-
vangeliū prædicationem sub Christo: A plerisque ad tres annos ministe-
rii Christi: sed ut multifariam Deus hunc populum trahere allaboravit,
2. Chron. 36:15. Hebr. 1:1. ita numerus certus pro incerto hic positus, ostendit
quod Deus *conversionem hominis* diligenter promoveat, *Hiob 33:29.*

III. *Excisioni adjudicatam.* Jubeat Dominus vineæ ut excindatur, id
in omni arbore infrugifera licitum, *Deut. 20:20. & æquitati conveniens
est, Matth. 3:v.10. & 7:v.17,19. Luc. 3:9.* Sed & peculiaris hic redditur ratio,
Swar esser stal thet sörhindra Jorden? dum occupat talem terræ par-
tem, qua frugiferæ arbores frui possunt, attrahit succum vitibus nutrien-
dis idoneum, & umbra sua impedit solis calorem, qui alias foveret vites;
Judæi antea inserti oleæ, postea avulsi ob infidelitatem, *Rom. 11:20.* ut da-
rent locum gentibus, *Rom. 11:17.* gentibus datus succus verbi divini, quem
illi contempserunt, *Act. 13:46.* & quia umbræ sui cultu, *Esa. 29:13.* scandalo
fuere gentibus, *Esa. 52:5. Rom. 2:24.* ideo justissime rejecti, *Deut. 32:21.*

IV. *Sub conditione toleratam.* Interventit intercessio, ubi (α)
Intercessor, v.8. han swar ade/ N. Wijngår dzmanen/ v.7. Christus hic intel-
ligitur,

ligitur, cui ut cognato suo, tribuit vineam Propheta. *Esa. 5:1.* is peculiariter Ecclesiam curat, *Ephes. 5:23, 29.* & intercedit assidue, *Rom. 8:34.* *Hebr. 9:24.* imo pro Judæis in cruce intercedebat *Luc. 23:34.* (β) *Intercessio ipsa, Herre-istheta Åhret:* pœnitentiæ tempus datum Judæis 40 annorum, postquam Christus passus fuit, så länge jagh gråfwer omfringhet och gøder thet: ista duo expriment quemcunque laborem & culturam in promovendo fructu arborum: Christus itaque in producendis fructibus pœnitentiæ, *Matth. 3:8.* prædicationem verbi ipsemet & per Apostolos suos spargere voluit, *Esa. 55:10.* addere miracula, *Marci 16:20.* signis ac prodigiis illos excitare, *Matth. 24:15. seqq.* (γ) *Conditio interposita, om thet såfunde bâra Frucht:* nam ea ratione exitium evitari potuit. *Matth. 12:32* Judæorum autem pars maxima in peccatis suis obfirmata, *Act. 8:51* non implebant conditionem ab intercessore interpositam, *Act. 13:46.* ideo rejecti sunt justissime, *Rom. 11:20.*

Ufus Textus hi tres, die altero pœnitentiæ in medio currentis anni ex Nov. Test. desumpti, ut efficacissima convertendi nos argumenta excipiendi sunt. Gravis erat judiciorum divinatorum consideratio, *Rom. 2:4, 5.* serâ admonitio Apostolica, *Hebr. 3:12, 13.* Nunc in hoc ultimo textu, est ipsius Salvatoris validissima, imo quasi peremptoria ad veram & tempestivam resipiscenciam exhortatio. O utinam corde Christiano exciperentur hæc quæ ad salutem nostram pertinent, *Luc. 19:42.* Quoties nos Deus visitavit & fructum non invenit? Gentiles dum erramus, plane fuimus steriles, Christiani facti sub Papatu, *infructuosis operibus tenebrarum* eramus dediti, *Ephes. 5:11.* lumine autem Evangelii, reformationis beneficio nobis concesso, illo vel vita impia, vel amore tenebrarum abusi sumus, *Joh. 3:19.* Est autem adhuc dies visitationis, *Luc. 19:44.* pro nobis intercedit Jesus, *Luc. 22:32.* imo multis modis *sedet & simum addit,* h. e. cruce & adversitatibus nos a peccatis abstrahere satagit, *1. Pet. 4:1.* & ut peccata agnoscamus, *Psal. 51:5.* ea ut simum nobis objicit, *Mal. 2: v. 3, 4.* Ninive audito quadraginta dierum termino se convertit, *Jon. 3, 4. seqq.* hic unum annum determinat intercessor; tanto magis solliciti simus, ut *hodie* nos convertamus. *Psal. 95:8. Hebr. 3:7, 13.* (NB. *Conferrî hic omnino debet. Conc. 1. die 1. 1677, ad Gen. 18:20. seqq. & conc. 1. die 2. 1682: ad Amos 7: 1. seqq. & observari quomodo & quales Dei clementia & longanimitas gradus servat antequam pœnas irrogat. Conclusio ex Tit. 3:14. & votum Hebr. 13:20, 21.*

Die III. (ad 6 Julii.)

CONCIO I.

Parasc. Ephes. 3: v. 18. De profundo & reliquis dimensionibus gratiæ Dei, & dilectionis, ut desideratissimo cognitu, agit Apostolus. Nos ex primo hujus diei textu acturi de profundo miseriæ nostræ & profundo misericordiæ Dei, vovemus, ex Ephes. 3. 13-19.

TEXTUS Psal. 130. v. 1, 2, 3, 4.

Exord. Habac. 4: 10. (vel 3: 10.) In tribus corporibus naturalibus, Dei potentiam demonstratam celebrat Propheta, (1) *bergen sâgo tigh / och moro bedröfvat / Hebr. & Luth: perterriti sunt: tremebant in* promulgatione legis, Exod. 19: v. 18. *conf. Psal. 114: 4, 6.* (2) *Wassrömen gief sin foos / impetuosissima aqua cedebat potentiae Dei, Jos. 3: 16. conf. Psal. 114: 5.* (3) *diupet lât hâra sig / vocem suam dedit profundum: mare rubrum se dividendo, & iterum in gurgites suos redeundo, sonum & fremitum grandem edebat. Högden hoef sina hånder vþ: altum mare se utrinque extollebat, tanquam murus stans, Exod. 14: 21, 22: quasi præ timore manus extollebat. Quod in mari sic ex descriptione Prophetae factum, adumbrabat statum fidelium, profunditatibus angoris & afflictionum immerforum, dum illi ex profundis vocem suam extollunt, vþhu diupet ropar iagh. & orando extollunt ad Deum manus suas, Exod. 9: 9. vid conc. 2 die 1. 1675. membr. 2. & Conc. 1. die 4. in Thren. 3. 41. & enarrat. Psal. vernac. in Psal. 28: 2. In textu proponitur;*

Profunda pœnitentis deprecatio.

Votum Psal. 141: 1, 2.

Titulus Psalmi, *J hâgre Ehoren / est hic inter 15. Psalmos graduum, post Psal. 119. ad 135. sic dictos, quod vel ascendendo per gradus, vel in loco altiori in templo præcinerentur, tamen hic in profundum se demittit David, & inde sonare facit profundam deprecationem pœnitentis, cujus tres sunt partes.*

I. *Profunda attentionis divinæ imploratio. Vþhu diupen / intelligit (1) profunditatem peccatorum, ut Hos. 9: 9. quo onere se depressum sensit David, Ps. 38: 5, 6. nec quisquam alius peccatorum profunditatem melius agnovit & confessus est, quam ille, tum peccati originalis, Ps. 51: 7. tum actualis, Ps. 51: 5. & 143: 2 & c. (2) profunditatem miseriarum; homines enim calamitatibus & affli-*

*af hârdly sids fôr. ideo
Lænar iag miz en þgiar minn & minn þ
als þiðrð lör min. not 4. & þiðrð*

& afflictionibus immerſi, dicuntur aquis profundis obruti, ob oneris & periculi ſimilitudinem, *Jer. 38. v. 6. conf. Pſal. 68: 23. & 69: 2, 3, 15, 16. & 88: 2. Thron. 3, 15-57.* Ex his clamat David, *roy ar | conf. Pſ. 18: 7. & 69: 4. & 77, 12.* ad Deum, *H. Erre* tu potentiffime Deus & liberator. *Pſal. 142: 2, 6* adeoq; primum implorat benignam Dei attentionem, *vid. enarrat. vernac. Pſalt. part 3, p. 215 & conc. 1. die 1. 1669 & conc. 1. hujus anni, in Pſ. 102: 1, 2. conf. de ejusmodi aurium Divinarum apertione & attentione, 2. Chron. 6, 40, & 7: 15. Nehem. 1. 6, 11. Pſal. 12, & 10: 17 & 31: 3 & 66 19.*

II. *Profunda peccati agnitio: v. 3.* Om tu Herre/te. ſi peccata ſevero iudicio ſecundum juſtitiam tuam examinas, eaque punire vis. *Pſal. 143. 2. conf. Hiob 22: 4. quis conſiſtet? Nullus: ea enim negationis vis eſt, conf. Hiob. 4: 1. & 9: 2, 3 & 25: 4.* Nulla ætas hominum a peccati culpa immunis, *Gen. 6 5 & 8: 21. Ephes. 2: v. 3. nullus ſexus, Hiob. 15: 14, 16. Rom. 5: 12. nulla perſona, Pſal. 14: 4. Jac 3: 2. & c.*

III. *Profunda gratiæ Dei admiratio: ſtatim humiliſſime appellat & provocat a throno juſtitia, v. 3. ad thronum gratiæ, v. 4. ty nâr tig ar ſbro lâtelle/te, venia & condonatio: verbum unde hoc nomen in Hebr. deſcendit, occurrit, Lev. 4: 20, 31, 35. & alibi ſæpius de propitiatione facta per holocauſta, quæ omnem ſuam vim habuerunt a ſacrificio Chriſti, quod præfigurabant, Ephes. 5: 2. 1 Pet. 2: 22. Hebr. 9: 13, 14. & 10: 1. Eſt a. Chriſtus, thronus gratiæ. Hebr. 4, 16 itaque & hic fidei oculis reſpicit David gratiam illam peccatorum remiſſionem, propter Chriſtum factam. Rom 3: v. 24, 25. 2. Cor. 5: 19, 20. Coll. 1: 14. 20. 1. Joh. 2: 2. & c. Ut man ſkal fruchta tigh; Nam ideo Deus gratioſe condonat peccata & in Chriſto nobis remiſſionem concedit, ut in timore non ſervili ſed filiali, (1) eum laudemus & celebremus, *Pſal. 103: 1-4.* (2) Pie & ſancte poſtea vivamus, *Luc 1: 74, 75 & 7: 41-48.* (3) Creſcamus in pietate, *1 Pet. 1: 13-15. & 4: 1, 2, 3.**

Uſus. Quomodo agnoſcamus, juxta membr. 1. & 2. miſeria & peccatorum noſtrorum profunditatem & magnitudinem, conſcientia noſtra facile nos convincet, & conſideratio collapsi apud nos Chriſtianismi, in quo impietas, injuſtitia, durities, vita impura, & innumera mala regnant. *vid. Conc. 1. die 2. 1676. & Conc. 1. die 3. & Conc. 1. die 4. ejusdem anni & c.* Quomodo de-
prædicanda

prædicanda immensa Dei bonitas in condonandis peccatis, vid. *Conc. I. die 3. 1682. & Conc. I. die 4. ejusdem anni.* Primarius ex hoc textu usus est, ex v. 4. quod postquam gratiosam peccatorum remissionem in Christo sumus consecuti, in filiali timore Deo postea pia & sancta vita serviamus; Tota S.S. ac imprimis scripta Apostolica hoc urgent: ad id nos ducit, (1) Dei intentio in nobis redimendis, *NB. Tit. 2:11, 12, 13, 14* (2) Christi meritum, *Psal. 110:3. 2. Cor. 5:14, 15. Gal. 1:4.* (3) debitum & obligatio nostra, *Psal. 2:10, 11, 12 Rom. 8:12-14. Ephes. 2:10. 1. Thess. 4:3.* (4) gloria Dei, *1. Pet. 4:8-11.* (5) vires nobis spirituales, ut sancte vivamus, concessæ & datæ per baptismum, ut mortificemus carnem, *Rom. 6:2, 3. seqq. Coll. 2. 11. 12. per fidem, 2. Pet. 1:3, 4. 1. Joh. 5:4. per Spiritum Sanctum, Rom. 8:9, 10, 11. per Sacramentum Eucharistiæ, 1. Cor. 10:16, 17. & 12:13, 27. &c.* (6) studium ædificandi alios, *1. Pet. 3:1, 2.* (7) propositum, ut ipsi penes nos sic certiores reddamur, quod simus in via salutis constituti, *2. Pet. 1:5-11.* Equidem conciones legales non sunt negligendæ, sed felicius genuinus & verus Christianismus propagari posset, si frequentius, & majori cum diligentia doceretur, (ut *B. Luth.* ex scriptis Evangelistarum & Apostolorum monstrat,) fidem primum vivam & veram in Christum esse concipiendam, ac postea, quo modo illa fide regeneremur, *Joh. 1:12, 13.* & quod sic facti Dei filii, in filiali timore, Deo serviamus, producente fide multos & copiosos fructus, *Rom. 8:1, 2, 3, 4. Gal. 5:6, 22. &c. vid. Conc. 2 die 4 1680. Conclusio ex 2. Joh. v. 3.*

CONCIO II,

Parasc. Judith. 9:18. In fœdere Dei constituta pia fœmina, id ipsum in solatium & robur adhibuit, *Gen. 17, 7.* ut fideles alii, *2. Reg. 15:23. Ps. 74:20* ideo Dei directionem petit; *tala ock tãntia!* & ut succederet, ut *domus tua sancta maneat*, ne profanetur ab impiis: Quoniam hoc die tertio de fœdere Dei audituri sumus, Deum rogamus, ut misericordi fœderis sui recordatione, gratiam nobis concedat, ut *coqitationibus & dictis sanctis, & felici successu, templa Dei, imprimis corda nostra, sancta maneant.*

TEXTUS *Esaj. 24 v. 5, 6, 7.*

Exord. Act. 3: v. 25, 26. Vocat ibi Petrus Judæos filios Prophetarum

phetarum, h. e. Patriarcharum, qui dicuntur Prophetæ, *Psal. 105: 15* & filios fœderis, qui primum haberent jus succedendi in fœdus Patriarchis concessum, *Gen. 17: 7. Rom. 9: 4*. Verba fœderis & promissionis gratiosæ repetit, *Itina sãd 26*. h. e. in Christo omnes nationes, sive origine Abrahamica, sive gentiles, benedicentur. *Gen. 22: 18. Gal. 3: 8, 16*. vid. *Gloss. B. Luth. ad h. l.* Porro novum beneficium commemorat Apostolus; Eder först och frãnsst öpwãckt. excitavit, h. e. in mundum misit, *Jer. 23: 6. Act. 13, 23*. nam Christus cum se exhibuit, primum annuntiavit salutem Judæis, *Matth. 15: v. 24. Rom. 15: 8*. & illis primum per Apostolos offerri debuit Evangelium, *Luc. 24: 45. Act. 13: 46*. Et at wãlsigna eder / omnigena benedictione, *Act. 4: 12. Gal. 3: 14. Ephes. 1: 3*. Addit quomodo ac quo cum fructu hujus benedictionis forent participes: *sigh omwãnda isfrãn sine onsko / à nequitiis suis & vitiositate. Marc. 7: 21-23. Rom. 1: 29*. ab illis enim per Christum sumus liberati, *1. Cor. 5: 7, 8. Tit. 2: 14*. Secundus hujus diei textus agit de iisdem Judæis, *filius fœderis*, aut fœdus frangentibus sive dissepantibus: sed ut tempore Petri pauci se convertebant, ita & Esajæ vaticinium de parte maxima pereunte, de quibusdam vero conversis, *Esaj. 24: 13, 16*. In malis a. & pœnis Judæorum videamus

Violati fœderis pœnas.

Votum. *Psal. 119: v. 75, 76*.

Transitionis loco repeti poterit summarium, *Esaj. cap. 24*. in textu a. describitur infelicitas Judæorum ob violatum fœdus Dei; ubi

I. *Ipsa fœderis violatio*; quæ vocatur hic (a) *transgressio legis*. *Stwer trãda ðagen*: quidam hæc capiunt de legibus forensibus, sed præstat de lege in genere hoc capere, nam lex Dei erat regula & norma, secundum quam ambulare debebant, & non desistere ad dextram vel sinistram, *Deut. 5: v. 32. Esaj. 30: v. 21*. qui autem hanc non observata Deo præscriptam & designatam viam, is *transgressor* est, *Jac. 2: v. 11* actio ejus *transgressio*, *Heb. 9: v. 17*. Omnis transgressio præsupponit legem, *Rom. 4: v. 15. Gal. 3: v. 19*. & quo clarior & ponderosior lex, eo gravior censetur transgressio, *Luc. 12: v. 47. Rom. 2: v. 9, 27. Hebr. 2: v. 2*. NB. 2 *Chron. 24: v. 20. Dan. 9: v. 11*. (B) *mutatio statuti divini, fœrwãndia Woden*: hoc ad ceremoniales leges referunt, præstat tamen ad omnem legem Dei transferre, quæ vocatur *statutum* sive *statuta*, *Nehem. 9: v. 13. Psal. 147: v. 19. Malach. 4:*

v. 4. &c. mutari autem dicuntur, quando homo voluntario & deliberato animo, vel ea negligit, vel quod illis est contrarium facit: propriam suam voluntatem & libidinem peccandi, pro lege & vivendi norma quali assumens. Est hæc malitia character Antichristi, Dan. 7: v. 25. fuit crimen Phariseorum, Matth. 23: v. 9. Marc. 7: v. 8, 9. & eorum qui ex arbitrio suo vivunt, Hos. 4: v. 4 & 5: v. 11. & 6: v. 9. &c. (γ) *foederis æterni violatio.* *Dei lætæ thet wigæ Sörbundet sara.* Gravissima est hæc accusatio, Deut. 31: v. 20. Quid a. intelligitur per *foedus æternum*? Resp. foedus illud erectum cum Israëlitis, tum legale in servanda lege in primis morali, Exod. 19: 5. & 24: v. 7 8. & 34: v. 28. Deut. 5: v. 2 seqq. & 29: v. 1. seqq. dicitur a. *æternum*, Exod. 31: v. 16 quia lex illa moralis continet æternam & immutabilem Dei justitiam, Psal. 111: v. 3 & 119: v. 142. tum *foedus gratiæ.* videl. in *sacramento circumcissionis*, quæ dicitur certo respectu, *foedus æternum.* Gen. 17: v. 7. & *agni paschalis*, Exod. 12: v. 11. nec non in promissionibus, quæ factæ erant patribus Judæorum, Gen. 3: v. 15. & 22: v. 18. Fregerunt autem Judæi *foedus legale* multis modis peccantes transgrediendo divina mandata, Psal. 78: v. 10. Hos. 6: v. 7. & 8: v. 1. & *foedus gratiæ* pariter violarunt, dum nec collatam in eo gratiam servabant, nec per veram pœnitentiam tempestive ac recte illo foedere utebantur, Deut. 29: v. 25. 2. Reg. 17: v. 15. Psal. 78: v. 37. Et alibi sapius hæc querela profertur, 1. Reg. 11: v. 11. Jerem. 11: v. 8. Ezek. 16: v. 59. Malach. 5: v. 10, 11, & 6: v. 11. In devotione nostra pœnitentia, discamus ex hoc textu, serio & contrito corde peccatorum gravitatem & foeditatem agnoscere; peccando enim *transgredimur legem*: Periculosum visum fuit Persis, Regis mandatum transgredi, Esth. 3: v. 3. quanto gravius est Dei & Regis summi præcepta transgredi, Exod. 20: v. 5. Mare servat metam a Deo præscriptam, Jer. 5: v. 22. Prov. 8: v. 29. Nos a. nunquam intra metas nobis constitutas, consistimus, Esai. 1: v. 2, 4, 5. si autem sic pergimus, tunc sine Deo & ejus gratia vivimus. NB. 2. Joh. v. 9. *Mutare legem Dei* habet secum contemptum summi legislatoris, Jer. 2: v. 11, 12. sicut cultum mutare, directæ est idololatria, Rom. 1: v. 23. Ast quoties peccamus, & in peccato nobis placemus, tunc *legem peccati* in membris nostris dominantem, Rom. 7: v. 22, 23. assumimus pro imperatore nostro; 2. Pet. 2: v. 14, 15. (*amplificetur hocce eundo per varia peccati genera:*) sed hoc gravissimum

vissimum est, quod sic violamus a parte nostra fœdus Dei æternum: Sunt duræ comminationes & pœnæ in illos qui fœdera cum hominibus inita, faciunt irrita, *Esaï. 33. v. 8. Amos. 1. v. 9. NB. Ezek. 17. v. 12. usq; ad v. 20. Duriores* in illos, qui fœdus Dei violant vel contemnunt, *Gen. 17. v. 14. Lev. 26. v. 25. Jos. 23. v. 16. 2. Reg. 18. v. 12. Jerem. 34. v. 18 seqq. Durissimæ* a. contra nos Christianos, (cum quibus fœdus æternum inivit Deus, *Hos. 2. v. 19. 20.*) sunt comminationes, si deprehendimur protervi fœderis violatores. Fœdus in sacro baptisinate nobiscum Deus pepigit, *1. Pet. 3. v. 21* in illo Christus nos lavit, *Ephes. 5. v. 25, 26.* aqua pura, quæ peccata abstergit, vi sanguinis Christi, *Heb. 1. v. 3* & nos a peccatis præservare debet, *Hebr. 10. v. 22. 1oh. 3. v. 6, Tit. 3. v. 5.* &c. Israelita qui transgrediendo legem Moïsi fœdus violavit, durum in textu hocce denunciataam habet pœnam: Christianus a. qui abrenunciavit diabolo & omnibus ejus operibus, in fœdere baptismi cum Deo inito, ac nihilominus præfractè peccat, & in transgressionibus suis perseverat, longe graviozem metuat pœnam. NB. *Hebr. 10. v. 27, 28, 29, 30, 31.* verum si fuerit pœnitens, Jesum fide viva amplectens, & per Dei gratiam fœdus servare cupiens, tunc per Jesum mediatorem æterni fœderis erit particeps, & justitiam coram Deo valentem consequetur, *Dan. 9. 24, 27.* promissiones dulcissimæ ad illum spectant, *Esaï. 54. 10. & 55. 3. & 61. 8. NB. Jer. 31. 31, 34 & 32. 40.*

II. *Violati fœderis mala;* varia hic exprimuntur, (1) *In genere,* sunt ista (a) *terræ pollutio, & audit ar ostiari* / 2c. tabernaculum polluebatur ex eo quod circumhabitabant peccatores, *Lev. 16. 16. vid ibi gloss B. Luth.* quanto magis terra, supra quam habitabant & committebant facinora sua nam terram quasi deprimebant peccatorum onere, *Lev. 18. 25, 27, 28. Num. 35. 33, 34. Jerem 2. 7. Ezek 36. 17.* (B) *terræ a maledictione consumptio, sôrbant nelsevprâter & audit;* scilicet quia solenni sponsione se obstrinxerunt fœderi servando, *Exod. 24. 7. Deut. 27. v. 12. seqq.* & non servarunt, ideo proprio suo judicio, secundum Dei justitiam, fuere sub maledictione, quamdiu manebant impœnitentes, *Deut. 11. 28. Psal. 37. 22. & 119. 21.* illa maledictio per gravissimas plagas, terram h. e. proventus terræ, & quæ supra terram erant, animalia, ipsosq; homines consumpsit, *Deut. 28. v. 15. seqq. Jos. 8. v. 34. Esaï. 1. v. 7. Jer. 8. v. 16. Zeph. 1. v. 18. Malach. 2. v. 2, 3.* Causa hic redditur, cur

tanta

tanta eveniunt mala, *ty the fom ther uti boo / förstylla thet / ita & 1.*
 am Dei & peccatorum fœditatem, simul nobis ob oculos ponit Prophe-
 ta: *Jer. 23. 10.* eadem phrasis, *Jer. 51. 5. Ezek. 22. 4. & 25. 12.* occurrit idem vo-
 cabulum in confessione fratrum Josephi, *Gen. 42. 21.* in culpa totius cœtus,
Levit. 4. 13. & in convictione singulorum, *Num. 5. v. 6, 7.* (2) *In specie*, varia
 recensentur mala in hoc capite 24. *Esaj. v. 1--4. & v. 8--12.* quæ pariter obser-
 vari possunt. &c. sed in textu occurrunt (α) *incolarum exsiccatio*, *bert or-
 fas /* variis morbis ardentibus, *Deut. 28. 22. 2. Reg. 19. 56. Hagg. 1. 11.* vel siccita-
 te, qua omnis victus ablutitur, *1. Reg. 8. 37.* vel incendiis, profligantibus in-
 colas, *Jer. 2. 15.* inde, *fs̄ga solct qwar / Esaj. 1. 9. & 17. 6.* reliqui vel consumpti
 plagis, vel abducti in captivitatem. (β) *Musli absumtio*, *Wijne: förswinner /*
Hebr. Thirosch, de musto, *Num. 18. 12.* quod primum ex uvis exprimitur,
Judic. 9. 13. Esaj. 65. 8. de quovis potu, præter vinum, incbriante, (qualis apud
 nos cerevisia & vina artificialia) intelligi debet, *Hos. 4. 11. & 7. 14. mustum lu-
 gere*, hic dicitur, h. e. penuria ejus erit maxima, *Hos. 2. 9. Joel. 1. 5. 10. Hagg. 1. 11*
 (γ) *vitis arefactio*, *Wijnträd förswinner /* ex siccitate, sive terræ desolatione,
Esaj. 16. 8. Ezek. 17. 9, 10. & 19. 12, 13. (δ) *luctus introductio*: apud illos omnes, qui
 dolori minus erant assueti, *The afhiertat glade woro / stola sucta / Jer. 45. 3*
Thren. 1. 4, 8, 11, 21, 22, & c.

Ufus. (I) Evidens hic culpæ & pœnæ collatio, enumerantur mala
 pœnæ, describuntur peccatorum gradus, & additur expresse, ista mala ve-
 nire, quia incolæ rei facti sunt. adde *Esaj. 13. v. 11. Jer. 2. v. 19. & 30. v. 14, 15. Thren*
3 v. 39: Diduci & amplificari hæcce possunt & debent, pro ratione cujusvis Ec-
 clesiæ, ex collatione vitæ peccaminosæ, & plane impiæ, cum plagis variis quas
 perpepsi sumus. ideo

Ufus. (II) Vitanda peccata quævis, quibus attrahuntur pœnæ, dum
 tempus conversionis adhuc superest, *Jer. 6. 8. conf. Conc. 2. die 2. hujus anni,*
 sed maxime in sinceram pœnitentiam nos excitabit fœderis divini digna con-
 sideratio; jam ante audivimus, quanta secum adfert damna violatio fœderis
 sacri, iterum inculcandum, *Hebr. 10. 27--31. adde Hebr. 6. 7, 8.* sed ab altera par-
 te, valide nos trahat ad resipiscentiam ista consideratio, siquidem scimus
 fœdus a parte Dei firmum permanere, ut iterum in id redire possi-
 mus, sicut id jam Israhelitis promissum, *Levit. 26. v. 44, 45.* agno-
 scamus quod fœdus transgressi sumus, verbis Saulis, *1. Sam. 15. 24.*
 sed corde Eldæ & Danielis, *Isdr. 9. 7. Dan. 9. v. 4. & c.* sumus
 redempti

rede anti sanguine foederis, *Zach. 9. 11.* per tam pretiosam solutionem, semper vere poenitentibus concessa liberatio, *1. Joh. 1. 7. & 2. 1. 2 & c.* mala itaque quae patimur, erunt sic paterna castigationes, & vincula foederis, quibus Deus nos ad se trahit, NB. *Ezek. 20. v. 37.* itaque foedus renovabimus, deprecando commissa crimina, *Hos. 14. v. 2.* Christum amplectendo viva fide, *Gal. 2. 20.* & novam sectando obedientiam, *Matth. 3. 8.* Exempla renovati foederis videmus, *1. Reg. 8. 9; 21. 2. Reg. 11. 17. & 23. 3. Nehem. 8. 3. & c.* ipsa verba praescribuntur, *Jer. 50. 5.* adde *Hieb. 39. v. 37, 38. Psal. 119. v. 101, 106, 112.* *Conclusio formari potest ex Nehem. 1. 5. 11.*

CONCIO III.

Parasc. 2. Thess. 1. 11. Ut a Deo digni efficiantur vocatione Christiana, *Ephes. 4. 1. 2. Pet. 1. 10.* ut repleat Deus in iis omnis bonitatis beneplacitum, *Rom. 12. 1 & opus fidei in virtute, Phil. 1. 6. 1. Thess. 1. 5.* applicat ad textum & preparat ad orationem.

TEXTUS. *Judic. 10. v. 15, 16.*

Exord. Syr. 1. 34. Fides & patientia Deo optime placent: sic conjunguntur, *Hebr. 6. 12 & c.* de fide in Deum & verbum ejus, quod ea sit Deo grata. adeo certum est, ut sine ea sit impossibile placere Deo, *Hebr. 11. 6. conf. Gen. 4. v. 4, 5. cum Hebr. 11. 4.* adde *Rom. 14. 23. 1. Tim. 1. 5. 2. Thess. 2. 13. Jud. epist. v. 20.* patientia item commendatur, *Thren. 3. v. 27, 28, 29, 30. Rom. 5. 3, 4, 5. & 12. v. 12. Coll. 3. v. 11. Jac. 1. 4, 12 & 5. v. 7, 8.* Utriusque exemplum textus tertius hodiernus tradit, ubi in fidelibus & patientibus Israelitis.

Vera poenitentia egregium exemplum.

Votum. Sap. 9. v. 10, 11.

Elegans est connexio trium horum textuum die tertio: poenitentiam quam humili devotione docuit David, *Psal. 130.* & minando postulavit Esaias, *cap. 24.* eam hic tertius textus exemplo exhibet.

I. Peccati agnitione. Jam ante hoc capite, *v. 10.* peccata sua confessi sunt Israelitae, & quidem verbis pluribus, sed quia nec opem illis tulit Deus, nec consolationem, sed exprobrationem illos audire fecit, *v. 11. 14.* corde adhuc magis contrito peccata sua postea agnoscunt, *v. 15.* & illorum peccatorum, quae Deus illis ob oculos ponit, *v. 13.* se reos fatentur, *Herrewijshafwe syndat* ita pius David, *2. Sam. 12. 13.* similia verba Saulis, *1. Sam. 15. 24* saepius: sed omnino confessio oris ex contrito procedat corde. *Dial. 5. 19. conf. 1. Sam. 7. 6 & 12. 10. Esdr. 9. 6, 7. Dan. 9. 4--10. Rom. 10. 10.*

II. Divi-

II. Divini beneplaciti veneratione. *Ør tu medh of hwad tig tæctes :* fac nobis secundum omne quod bonum in oculo tuo: convicti erant in conscientiis suis se peccasse graviter, *Judic. 10:6.* ideo quamquam merito nihil ab ejus bonitate sperare auderent, tamen, quia immensam sciverunt esse ejus bonitatem, *2 Sam. 24:14.* eam facilius impetrari confidebant, si plane se divino beneplacito submitterent. similiter, *2 Sam. 10:12. & 15:25, 26.* adde paria exempla, *1 Sam. 3:18. 2 Reg. 20:19. Jon. 1:14.* NB. *1 Macc. 3:60.* proferunt tamen in hac submissione, desiderium quod illis expressit necessitas: *allenast hielp of i ihenna tisdén. tantummodo eripe nos, obsecramus, hoc tempore.* describitur calamitas, *Judic. 10:7, 8, 9.* ut ab ea liberentur, audita Dei exprobratione, *v. 11. 14.* sponsonem quasi interponunt, se amplius non peccaturos, modo illa vice liberarentur, *Prov. 28:13. Esaj. 38:15. Joh. 5:14.*

III. Vita emendatione. Fucata alias fuisset confessio, nisi poenitentiae studium ipso opere monstrasset, *Matth. 3:10.* Dux sunt quasi classes actionum Deo acceptarum: *vitare mala, & sectari bona, Psal. 34:15. Esa. 1:16, 17. Amos 5:14, 15.* ideo & hi resipiscentes (a) *malum fugiunt*, *fastade ifrån sig the främmande Gudar.* foedissimum populi inquinamentum NB. *Judic. 10:6, 14.* *malum illud, Judic. 3:12 & 4:1. & 8:33.* nam ante hanc gravem castigationem, plane deseruerant cultum veri Dei, *Judic. 10:6.* (b) *bonum agunt.* *Østtente Herranom:* Legem a Deo praescriptam observabant, tum in publico cultu. tum in vita & actionibus, *Psal. 2:11 & Jer. 30:9. Matt. 4:10. vid. Die 2. conc. 1. & 2. 1680.* Deo, serio proposito, obedientes, ingenuam resipiscentiam declarabant, *Esa. 55:7. & 58:6, 7, 8. Ezek. 18:21. & 33:11.*

IV. Divina approbatione. *Øst honom bmfade at Israel sårvingat wardt.* Secundum Hebr. *Et abbreviata fuit anima ejus in labore Israëlis.* Minime cogitandum, quod divina essentia in se perfectissima, aliquam in se mutationem sive passionem sentire possit, *Mal. 3:6.* sed ut alia multa de Deo proferuntur *αὐτὸς πάροικος τῶν υἱῶν,* & intelligenda *Θεοπένης τῶν υἱῶν,* ita etiam illi affectus, *Gen. 6:6 & c.* ac quoniam cor sive anima hominis dicitur in gaudio exultari, & delinari, *Deut. 24:15. 2. Cor. 6:11.* rursus in angustiis coarctari & abbreviari, quales de hominibus phrasés occurrunt in Hebr. *Exod. 6:9. Nū. 21:5. Judic. 6:16. Hiob. 27:4.* ita de Deo per eandem figuram adhit eatur hic & *Zach. 11:7:8* Etq; sensus, quod Deus per seriam eorum conversionem commotus fuerit ad misericordiam, & in illa commiseratione, diutius non potuerit tolerare aut permittere duram illam & diuturnam Israelitarum servitutem

rem sub Philistæis & Ammonitis, *Jud. 10:7, 8.* sed benigne illos juvare, *Judic. 16: v. 32, 33. conf. Num. 23: v. 21. Esaj. 73: 9. Jer. 31: 20. &c.*

Ufus; Qui hinc fluunt, facile possunt observari, & diduci ex prioribus *dispos. homilet. ad membr. 1. de confessione sincera, vid. Conc. 1. die 3. 1676. & Conc. 2. die 2. 1677. Ad membr. 2. de veneratione beneplaciti divini, conf. conc. 2. die 3: 1677. ad Mich. 7: 9. ubi præterea probe notari debet, posse Christianum in angustiis vota & desideria sua proferre, & tamen beneplacitum Dei venerari: ita ipse Salvator, Matth. 26: 39, 42. quemadmodum actiones nostras omnes, Dei providentiæ & voluntati submittere debemus, Matth. 6. 10. Act: 18: 21. Rom. 1: 10. Phil. 2: 19, 23, 24. Jac. 4: 15. ad memb. 3. de vitæ emendatione, conf. Conc. 1. die 3. 1675. & Conc. 1. die 4. 1676. ad memb. 4. de gratia Dei & misericordia erga pœnitentes, vid. Conc. 2. die 4, 1676. & Conc. 2. die 4. 1677. Conclusio votiva ex Coll. 1: v. 9, 10:*

Die IV. (a. d. 3. Augusti)
CONCIO I.

Parasc. Esaj. 63: 7. Conf. Psal. 25: 10, & 31: 8, 17, 20, 22. &c. Excitemur in laudes Dei ob beneficia erga nos, &c.

TEXTUS *Psal. 33: v. 18, 19, 20, 21, 22.*

Exord. Exod. 33: 19. faciam transire ante faciem tuam omne bonum meum: Illud Dei bonum nominatur ejus gloria, ibid. v. 22. Deus est summe bonus, Matth. 19: 17. & in Dei filio omnes bonitatis thesauri, Col. 2: v. 3, 9. is est gratiæ thronus, Hebr. 4. v. 16. qui ex promisso se ostendit Mofi, Exod. 14-5. & nomina Dei summa attributaq; Divina, bonitatem Dei nobis exhibentia, declaravit, Exod. 34: v. 6, 7. pia mente contemplabimur in hoc textu.

Bonitatem Dei fiducia fundamentum in piis.

Votum Psal. 36: 11.

Est hic Psalmus insignis laudatio sapientiæ, potentiæ, & Majestatis divini: præprimis autem immensæ bonitatis, quam ut fundamentum fiducia in piis celebrat: observand.

I. *Qualis illa bonitas:* Immensa bonitatis Dei magnitudo, alibi sæpissime extollitur. *Psal. 33: 5. & 36. 6. & 37: 11 Thren. 3: 32. &c.* hic a. describitur, ut (a) *provida circa pios. Herrans öga seer / conf. 1. Reg: 8: 29. & 9: 3. Ps. 32: 8. & 34: 16. & 80: 4. &c. (ß) liberans a morte. frisia itrån döden / Ps. 41: 4. & 68: 21. & 103: 4 & 116 8 (.) sustentans tempore famis, söda i hårdå tijd / Deut. 8: 3. 1. Sä. 21, 6. Hiob. 5: 20. Ps. 34, 11. & 37: 19, 25. Luc. 1: 53. (d) desiderabilis, wår sidå wånter 26. unice Deum & bonitatem ejus expectant pii; *Psal. 17: 14. & 31: 25. & 130: 5, 6, 7. Esaj. 30: 1. Thren. 3: 26. ideo Herrans Godheet tröselig / Psal. 69: 18. NB. In textu, v. 22.**

in Godheet ware Herre öfver öf/såsom wij/te. h.e. speramus, imò certa fide credimus, misericordiam tuam undiquaq; nos amplexuram, ideo ex voto & fiducia nostra fiat. Psal. 27:13 14. Est quasi Amen. (e) Opitulans, wår Hielp/Exod. 18:4. Deut. 33:26. Psal. 3:9. & 27:9. & 35:3,9. & c. (f) defendens, och stöld. Deut. 33:29.2 Sam. 22:31,36. Psal. 84:10,12. & 89:19. & c. (g) Exhilarans wår hierta glæder sig af honom/gaudio spiritali, Pl. 4:8. & 51:10. & 97:11. Esa. 61:10. Rom. 11:7. Philip. 4:4. (h) omnis fiducia fulcrum, wij hoppas på hans helge namn. Psal. 20:8. & 57:2. & 62:9. Prov. 16:20. NB. in textu, v. 22.

II. *Quibus patet illa bonitas*: Universalis Dei bonitas etiam in temporalibus conceditur aliquando infidelibus & impiis, *Matth. 5:45.* ast favor ille specialis, qui habet omnes illos characteres jam circa bonitatem expositos, patet, (1) *Deum timentibus*, the som fructa honom/Psal. 31:20,21. & 34:10,11. & c. (2) *In Dei misericordiam sperantibus*, vppå hans godheet trösta. Est enim hoc piorum proprium, ut id in textu, v. 21. & 22. *conf. Pl. 4:6. & 22:5,6. & 25:2. & 56:5,12. & 130:7.* Israel på then Herren/titt hopp tu ställ te. (3) *In Deolatantibus*: wår hierta glæder sig af honom/te. hæc etiam fidelium nota, 1. *Sam. 2:1. 1. Chron. 17:10. Psal. 5:v.11. & 32:11. & 40:17. & c.*

III. *Quando patet illa bonitas*, Sempër quidem patet, quia quolibet mane quasi renovatur, *Thren. 3:22,23.* sed in singularem consolationem temporalia hic notantur, quando summopere nobis necessarium est divinum auxilium. (a) *in periculis vitæ*, frisa ifrån döden/hoc sæpius expertus est David, ideo divinæ opis spe se erexit, 2. *Sam. 22:5,6,17,18. Psal. 23:4.* NB. 2. *Cor. 1:8,9. & 11:25-27.* (b) *Tempore famis*, in vita conservat, 2. *Par. 20:9. Hiob. 5:22. Prov. 10,3. Luc. 4:25,26. 2. Cor. 8:14. & c.*

Usus & plenior hujus textus exegesis peti possunt ex enarrat. Plat. vernacula, part. 1. pag. 203. seqq.

CONCIO II.

Parasc. Marc. 11:10. in votiva acclamatione circa ingressum Christi *Matth. 21:9.* inter alia dictum, wålsignat ware wår Faders David; rijske: de temporali ab ipso Davide administrato regno, non amplius cogitabant, *Act. 2:29. & 13:36.* Verum optabant *regnum Messianum*, Davidi expresse promissum, 2. *Sam. 7:12,16.* in Davidis regno adumbratum, *Jer. 30:9. Amos. 9:11.* & in Christo à Davidis semine nato, æternum, *Luc. 1:32.* fore felix, florens & prosperu, *Luc. 19:38. pro Ecclesia, Christi regno, in patria, & nos vota fundam.*

EXTUS Psal. 132: v. 7. (seqq. usq; ad finem Psalmi.)

Exord. *Dan. 7:v. 27.* Absq; dubio ibi de regno Christi, *Dan. 2:44.* il-

lud principaliter nulli alii competit nisi ipsi Christo, Dan 7:14. Ps. 2:6. *legq;*
 Sed quia Christus ex gratia & meriti sui pretio, fideles facit reges spirituales,
 Apoc. 1:6. 2. Pet. 2:9, ita per aliquam victoriæ & gloriæ participationem, 1. Cor.
 1:9. Eph. 1:18. &c. etiam regnum dicitur illis collatum, Dan 7:18 & v. 27. ista
 quidem loca de regno gloriæ quoad complementum suum intelligenda
 sunt, sed tamen hic in regno gratiæ initium habent. Nullatenus tamen tra-
 henda ad sô mnia Chiliaistica, vel universalis regni Christianorum splen-
 dorem temporalem in his terris; sed quod fideles dum hic vivunt, virtute
 Christi, Phil 4:13. dominantur carni suæ, Gal. 5:24. mundo, 1. Job 5:4. Diabolo
 Rom. 16:20. sunt & aliæ multæ felicitates spirituales, quibi pii exhilarantur
 in hac vita, Rom. 14:17. Gal. 5:22. & alibi passim, sed in textu hoc proponitur

Felicitas regni Christi, diffusa in terris piorum Christianorum.

Votum, Psal. 68: v. 29.

Psalmi hujus parte prima repetitur votum Regis, v. 1, 2, 3, 4, 5. in altera
 intervenit populus, voto suo, v. 6. 10. sequitur in tertia, promissio Dei, v. 11.
 ad finem; concurrunt autem in textu tum vota tum promissiones ad ostenden-
 dum felicitatem regni Christi diffusam.

I. Quoad Ecclesiam, quod habeat (α) cultum sacrum v. 7. gđā in re. deside-
 rant simul & sibi gratulantur, quod liceat tabernacula Dei sancta ingredi,
 conf. Psal. 26:6, 7, 8. & 84:2, 3, 4, 5. & hic Psal. 132:3, 4, 5. &c. och tilbiddia in för-
 häns footapall: Arca vocatur scabellum pedum Dei, 1. Chron. 29:v. 2. Ps 99:5.
 Thren. 2:1. & templum locus pedum ejus, Esaj. 60:13. Ezek. 43:7. quia Deus ut se-
 dens super Cherubim celebratur, 1. Sam. 4:4. 2. Sam. 6:2 &c. ad arcam vero
 se convertentes, in terram procidendo orabant, 1. Reg. 8:44. Psal. 95:6. nos in
 N. T. considerantes, Esaj. 66:1, 2. Matth 5:35. orare debemus sine locorum
 delectu, Job. 4:21, 23. 1. Tim. 2:8. lubentissime vero in congregatione sacra,
 Wöhnehuus Luc. 19:46. Hebr. 10:25. (β) Divinam præsentiam & exauditionem,
 v. 8. Herre stat vp re. eadem oratio 2. Chron. 6:41. petunt declarationem Di-
 vine potentie & præsentie gratiosam, Num 10:35. Psal. 68:2. til tina Noo 1
 non ut antea ad migrationem, Num 9:17, 20. 2. Sam. 7:6. sed ad requiescen-
 dum in templo, 1. Reg. 8:13. och tin mächts Aret. sæpe ad arcam potentiam
 suam monstravit Deus, Jos. 3:14-17 & 6:4, 5. Psal 78:61. & 96:6. vid. enarrat. ver-
 nac. part. 3: p 221. (γ) Ministerium sacrum, v. 9. Lättina Präster kläda sigly re.
 id promittit Deus, v. 16. iagh wil bekläda re. Justitia Christi fide imputata, Esaj
 61:10. Rom. 13:14. virtutes varias producente, Coll. 3:12, 13, 14. ut sint omni-
 mode beati, v. 16. 2. Chron. 6:41. 1. Tim. 4:16. (δ) Auditores in Deo letantes, tina
 heuga. v. 16. ihes helige! Psal. 4:4. & 5:11. &c.

II. Quoad pulitiam, Orat populus, v. 10. Tag icke bort re. Hebr. ne

avertat faciem uncti tui, idem vovet ipse Salomoh, 2. Chron. 6: 12. cupiunt, ut Deus clementer exaudiat, & non cum pudore avertat faciem regis orantis, conf. 1. Reg. 2: 16, 17, 20. unctus n. dicitur Rex, unctione ex prescripto divino, 1. Reg. 1: 39. 1. Chron. 30: 32. consecratus: s̄b̄ tin t̄nare David stult/h. e. propter gratiosas promissiones factas Davidi, 2. Sam. 7: 12. seqq. ut Christus de semine ejus nasciturus, æternum regnum haberet: Messias quoq; nomine Davidis in Ecclesia Vet. Test. expectabatur, Psal. 18. 51. Jer 30: 9. Ezek. 34: 23, 24. & 37: 24, 25. Hos. 3: 5. In textu sequitur responsio Dei, v. 11. Herren hast ver sworit-tin ihs̄sfrucht/hac de nullo alio quam de Christo esse intelligenda, patet ex 2. Sam. 7: 12-16. Psal. 89: 4. & 110: 4. Luc. 1: 32, 33, 69. Act. 2: 30. Continuat Deus promissionem v. 12. om̄ sine barn ic. conditio addita ad retundendam præsumptionem Judaicam, Matth. 3: 9. & c. ewinnerliga: de æterno Christi regno, Psal. 72 & 89. Jer. 33: 15. seqq. quæ sequuntur hic v. 13, 14. de Zione, competunt Hierosolymæ, (ubi mons Zion,) usq; ad tempora Christi, Psal. 76: 3. Esaj. 31: 9. Zion a. erat typus Ecclesiæ, ideo primario hic prædicitur Dei quies & gubernatio in Ecclesia, Psal. 2: 6. Hebr. 12: 22. evidenter quoq; de Christo vaticinatur David v. 17-18. ther sammaståds skal vpgå ic. germinare factam: Christus, cujus regnum semper augetur, germen est, Esaj. 11: 1. Zach. 6: v. 12. & c. Dawids horn / potentia & decor Regni Christi, hac phrasi significantur, Psal. 89: 25. Luc. 1: 69. minom smorda. h. e. Jesu, qui ob unctionem divinissimam, Messias, ἁγίου: unctus, vocatur, Psal. 2: 2. & 45: 8. Dan. 9: 24, 26. ena lysh̄, ta / perpetuum regnum, 1. Reg. 11: 36. 2. Chron. 13: 5. & c. quod in Christo luceret in illuminationem totius mundi, Esaj. 49: 6. Luc. 2: 32. Joh. 1: 9. & 8: 12. deniq; v. 8. hans fiender / ic. ita hostes Christi confundentur, Ps. 35: 26 & 109: 18, 19, 29 & 110: 1. hans Erona blomstras / h. e. regnum latum & florens, Ps. 89: 37, 38 & c.

Videmus ista ad Christum esse referenda, sed id piis Regibus Christi nris: (inter quos eminet pietate & religionis puritate Rex noster clem̄tissimus) solatio est, quod dum vel ipsi vel subditi eorum pro iis orant, 1. Tim. 2: 2, 3. quemadmodum hic fit in v. 10. ex 2. Chron. 6: 42. idq; propter Christum, Joh. 16: 23. tunc Deus memor promissionum suarum in verbo de Christo, ut hic, piis Regibus eorumq; subditis bene facit v. 12-18. Esaj. 49: 23. tanto itaq; confidentius oremus, pro S. R. M. & pro imperio ejus felici ac diuturno, & pro throni hæreditarii perenni prosperitate, ex Ps. 20: & 21. & c.

III. Quoad OEconomiam. v. 15. wålsigna thes sp̄is victum quotidianum subministrando, Ps. 136: 25, & 145: 15, 16. Prov. 30: 8. Esaj. 55: 10. 1. Tim. 6: 17. illiq; benedicendo, Deut. 28: 8, 12. Psal. 104: 1. Act. 14: 17. Thes fattigom brödd nog / quorum curam habet peculiarem, 1. Reg. 17: 14. 2. Reg. 4: 3, 42. Psal. 37, 25. & 104: 27, 28. Matth. 6: 25-32. spirituali a. cibo omnino saturabit fideles Jesus noster, Psal. 23: 1. seqq. Matth. 5: 3, 6. Luc. 1: 53. Joh. 6: 32, 33, 35.

CONCIO III.

Parasc. Eph. 1: 3. diducatur ex Joh. 1: 16. Eph. 1: 22, 23. & 2: 7. &c. & præp. ad orat
TEXTUS. Psal. 67. totus.

Exord. Rom 15, 29. de itinere suo v. 25 28. ad Romanos venturus, non solum illos salutare voluit, ut Act. 20. 1. & 21. 6. sed & longiorem moram tracturus, doctrinas & solatia ex Evangelio in Christo, h. e. plenitudinem benedictionis illis communicare, Rom. 1: 11. 1. Cor 14: 16. Gal. 3: 8. &c. ita & hic

Applicatio benedictionis Evangelicæ. Vot Psal. 80: v. 20.

Agit Psalmus de benedictione per Christum, quam desiderabant pii in N. T. circa ejus applicationem in N. T. videndum.

I. Quomodo pii illam desiderent; a Deo petent, (α) Miserationem, nādellig / Jer. 31: 20. Eph. 2: 5, 8. &c. (β) Benedictionem, wālstgne ofß / benedictione in Christo promissa, Gen. 22: 18. Psal. 72: 77. Gal. 3: 9, 14. &c. (γ) illuminationem vultus divini, Ansichte Iysa / quod de gratia per Christum in medio benedictionis, Num. 6: 25. conf, Joh. 1: 9. 2. Cor. 4: 6. &c.

II. Quomodo illa, anitur: (1) cognoscendo viam Domini & salutem ejus, v. 3. Esa. 49: 6, 22. & 60: 3. Joh. 14: 6. & 17: 3. Act. 4: 12. &c. (2) Constitendo Domino, h. e. Deo cultum, laudes, & cuncta tribuent, v. 4. 6. tigh taffe ic. 1. Reg. 8: 33, 35. Psal 89: 6. Rom. 15. 9 &c. (3) gaudendo in Domino, v. 5. Rom. 5: 1. 3. & 14: 17. propter (1) judicium æquum, Psal 89: 15. Esa. 4. 2: 2, 3. & 61: 1. Jer. 11: 20. &c. (2) gubernationem benignam, Ps. 80: 1. 2. Joh. 10: 4, 27. &c. (3) fructificationem uberem, v. 7. sin Frucht / Esa. 45: 8. & 55: 10. Matt. 13: 23. Joh. 2: 5, 16.

III. Quomodo illam conservent (1) S. S. Trinitatis invocatione v. 7, 8. Hebr. Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus; expressum S. S. Trinitatis testimonium, ut Num 6: 24, 25, 26. Esa. 6: 3. & 33: 22 &c. ubi media persona Deus noster, Immanuel, Deus nobiscum, Matth. 1: 23. (2) timore filiali, v. fruchte honoin / Psal. 2. 11. Phil. 2: 12. &c.

Plura petantur ex enarrat vernac. Psalt. part. 2. pag. 93-97. & conc. 3. die 3. 1666. in qua totus hic Psalmus expositus. Conclusio ex Ps. 115: 12 15.

Textus tertius quolibet die etiam hic habet dispositionem necessariam, ob desiderium multorum, inq. usum plurium. Fuit præterea nobis animus hic breviter refutari in invectivos intempestivi cujusdam censoris sermones, contra hos aliosve labores nostros sacros, verum cum id suo loco factum sit scripto alio prolixiori, de ea re nunc nihil at. et dicere; Vale Lect benevole. & his ut piū Christianū decet, fr.

à quodam pio viro, N. fiven Captivitatij, Babyloniae & 40 annorum servitio destinatus, die dei in lat. peti se liberari, recensij calamitatis, qd dactensij & 40 annorum servitio, revocari, nãd & pro missio unij factarj in utilitatib. spectat hic q. ad vult & pcedone omnis dñe.

est n. orao de fide in mediatores gija, Cui ex populo iudico in Nat. Babylonicis detento, presolitario, nudo, viro, dñi monte p se p fira verja te dñs die obruit Conscientia pavonib. et Jonas: in facta e hary gründen, jordan bflöt nung m sün bona im Casp ar hgtim pi jordan v. & giv nung ont s mit f. vid. tren. 2. 11. 29. & 3

apta se de sa itugore pube, d. Braun dei fide pericopiose effudit ore meditacionem suam q. 4. 4. 5.

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Rv. Saarnak.

Dispos. hom

